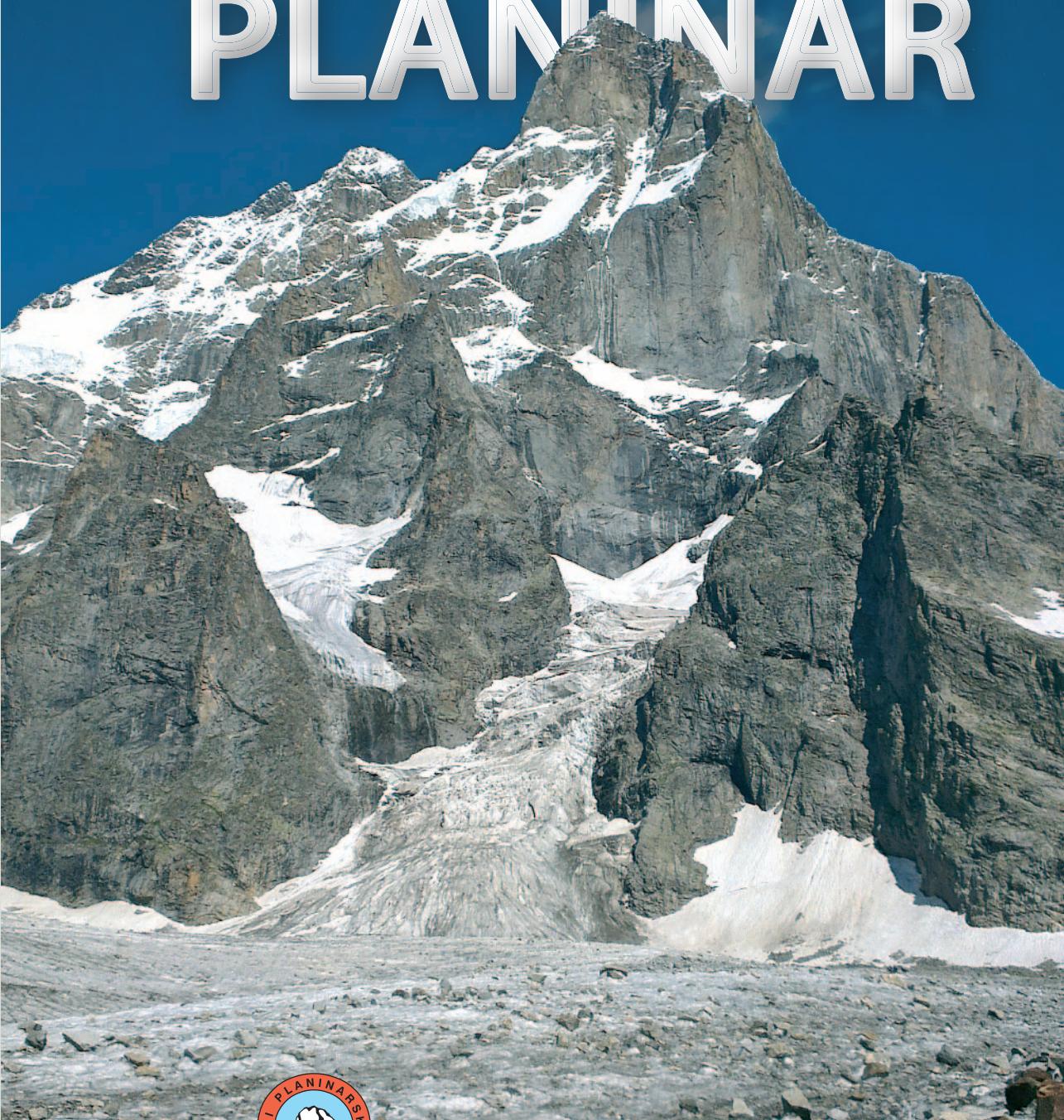
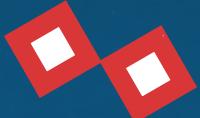

HRVATSKI PLANINAR

ISSN 0354-0650

GODIŠTE 104

ČASOPIS HRVATSKOGA
PLANINARSKOG SAVEZA
izlazi od 1898. godine

10

LISTOPAD
2012

HRVATSKI PLANINAR

ČASOPIS HRVATSKOGA PLANINARSKOG SAVEZA

»Hrvatski planinar« časopis je Hrvatskoga planinarskog saveza. Prvi je broj izšao 1. lipnja 1898. Od 1910. do 1913. tiskao se kao podlistak naziva »Planinarski list« u časopisu »Vijenac«. Od 1915. do 1921. i od 1945. do 1948. časopis nije izlazio, a od 1949. do 1991. godine izlazio je pod imenom »Naše planine«. Časopis izlazi u jedanaest brojeva godišnje (za srpanj i kolovoz kao dvobroj).

Nakladnik

Hrvatski planinarski savez
Kozarčeva 22
10000 Zagreb
OIB 77156514497

Preplata i informacije

Ured Hrvatskoga planinarskog saveza
tel. 01/48-23-624
tel./fax 01/48-24-142
e-mail: hps@plsavez.hr
<http://www.plsavez.hr>

Uredništvo

E-mail adresa za zaprimanje članaka:
hrvatski.planinar@plsavez.hr

Grafička priprema

Urednik d.o.o., Zagreb

Tisk

Ekološki glasnik d.o.o.
Donja Lomnica

ISSN 0354-0650

Pretraživač i digitalni arhiv

Stari brojevi »Hrvatskog planinara« u PDF formatu te tražilica s bibliografijom časopisa dostupni su na internetskoj stranici časopisa te na DVD-u u izdanju HPS-a.

<http://h.p.p.l.s.a.v.e.z.h.r>

Glavni i odgovorni urednik

Alan Čaplar
Palmotićeva 27
10000 Zagreb
e-mail: caplar@plsavez.hr
tel.: 091/51-41-740

Urednički odbor

Damir Bajs
Darko Berljak
Vlado Božić
Faruk Islamović
Goran Gabrić
prof. dr. Darko Grundler
Branko Meštrić
Krunoslav Milas
prof. dr. Željko Poljak
Vanja Radovanović
Robert Smolec

Lektura i korektura

Željko Poljak
Robert Smolec
Radovan Milčić
Goran Gabrić

Suradnja u časopisu

Prilozi se mogu slati posredstvom e-maila ili poštom. Prednost imaju prilozi sa zanimljivim temama koji su popraćeni boljim izborom ilustracija. Slike se mogu slati poštom ili u digitalnom formatu (e-mailom, na CD-u ili DVD-u, ali ne unutar Word dokumenata). Uredništvo zadržava pravo kraćenja i uredničke obrade tekstova. Stavovi i mišljenja suradnika iznesena u časopisu nisu nužno stajališta Hrvatskog planinarskog saveza i Uredničkog odbora.

Preplata

Godišnja preplata za Hrvatsku

iznosi **150 kuna**. Preplata se uplaćuje na ziro-račun Hrvatskoga planinarskog saveza broj 2360000-1101495742, pri čemu na uplatnici ili u obrascu za plaćanje putem interneta, u rubrici »Poziv na broj«, mora biti upisan Vaš preplatnički broj.

Godišnja preplata za inozemstvo

iznosi **35 eura**, a uplaćuje se na račun SWIFT: ZABA-HR2X 25731-3253236, uz poziv na preplatnički broj. IBAN za uplate iz inozemstva jest HR4123600001101495742.

Cijena pojedinačnog primjerkra je 15 kuna (+ poština).

Vaš preplatnički broj

otisnut je uz Vašu adresu, koja je nalijepljena na omotnicu za slanje časopisa. Nakon uplate i evidentiranja u HPS-u, na naljepnici možete vidjeti naznaku o obavljenoj uplati.

Kako se preplatiti

Zainteresirani za preplatu na časopis trebaju se telefonom, e-mailom ili pismom javiti u Ured Hrvatskoga planinarskog saveza (hps@plsavez.hr, 01/48-23-624, 01/48-24-142). Preplata se odnosi na kalendarsku godinu, pa novi preplatnik nakon uplate dobiva sve brojeve tiskane u tekućoj godini. Preplata se automatski produžuje na sljedeću godinu, do opoziva. S prvim se brojem u novoj godini svim preplatnicima šalje uplatnica za preplatu.

Godište
Volume **104**Broj
Number **10**Listopad
October **2012**Svezak
Issue **805****CROATIAN MOUNTAINEER – JOURNAL OF THE CROATIAN MOUNTAINEERING ASSOCIATION****420** Potraga na Kavkazu**430** Šugarska duliba i okolica**438** U zelenom okružju Krna**444** Uzbuđljiva Medvednica

Sadržaj

Članci

- 420** Potraga na Kavkazu
Darko Berljak
- 430** Šugarska duliba i okolica
Darko Grundler
- 438** U zelenom okružju Krna
Branko Balaško
- 444** Uzbuđljiva Medvednica
Helena Novak Penga
- 448** Ne govori, osim ako misliš da možeš popraviti tišinu
Klara Jasna Žagar
- 451** Za prijatelja!
Krešimir Milas
- 453** Na Tursku goru!
Jelena Bošković

Tema broja

Potraga na Kavkazu

Naslovница

Ušba na Kavkazu,
foto: Darko Berljak

Info

- 456** Bojin kuk (1110 m)
- 458** Planinarska obilaznica Šipljama Lijepa naše
- 458** Planinarska kuća Korita (1010 m)
- 459** Uspon Filipa V. Makedonskog na planinu Hemus
- 459** www.rak-rijeka.org
- 459** Vremeplov

- 461** **Vijesti:** Trideset godina PD-a »Glas Istre« Pula, Održan 37. Slet planinara Slavonije, Nova obilaznica »Pet utvrda Požeške gore« - 5uPG, Nove značke Slavonskoga planinarskog puta, Održan 34. Pohod na Kamene svate, Školovanje planinarskih vodiča - pogled u budućnost planinarstva, Tečaj za vodiče društvenih izleta na Petrovu vrhu krajem listopada, Novi standardi u vodičkoj djelatnosti

Rubrike

- 460** **Speleologija:** Fosilijsada, skup starih šipljara – »fosila«

- 466** **In memoriam:** Tomislav Milobara
- 466** **Kalendar akcija**

Potraga na Kavkazu

Darko Berljak, Zagreb

Ušba je najteža i najopasnija planina na Kavkazu. Njeno ime na lokalnom svaneti jeziku ima dva značenja »Put prema nikuda« i Uš (grozna), ba (planina)

Summitpost.org

Godina 1974.

Na VII. jugoslavenskom alpinističkom pohodu na Kavkaz u ljetu 1974. sudjelovalo je 15 alpinista iz tadašnje države; iz Hrvatske sudionici su bili Veliimir Barišić i Vladimir Mesarić, vođa pohoda (AO PD-a Željezničar, Zagreb), Ante Bedalov i Nenad Čulić (AO PD-a Mosor, Split) te Viktor Tabaković i Urso Vrdoljak (AO PDS-a Velebit, Zagreb). Nakon aklimatizacijskog uspona na Elbrus (5633 m) članovi pohoda podijelili su se u tri skupine izabравši penjačke smjerove u stijenama Čatin Taua, Ulu Taua i Ušbe.

Bedalov, Čulić, Tabaković i Vrdoljak odlučili su se za smjer Križ Ušbe u sjeverozapadnoj stjeni

istoimene planine. Iz logora Elbrus krenuli su 20. srpnja po ledenjaku Šeldi, popeli se na Ušbinsku zaravan i s nje se spustili u podnožje Ušbe. Uspon koji su odabrali tehnički je vrlo težak (ocjena 5b), a dodatno ga je činio složenim naporan trodnevni pristup s opremom za penjanje ali i šatorom, gorivom i hranom za više dana. U to vrijeme taj se smjer nije mogao ispenjati za manje od dva dana jer je uključivao pristup na oba vrha Ušbe - Zapadni (4550 m) i Istočni (4695 m), a nakon toga slijedio je opasan silaz s Istočnog vrha na zaravan i opet dugotrajan povratak ledenjakom u logor. Cijela tura trebala je trajati najmanje sedam dana.

Smjer Križ Ušbe kojim
su se 1974. penjali
hrvatski alpinisti

DARCO BERLJAK

Ante Bedalov

Nenad Čulić

Viktor Tabaković

Urso Vrdoljak

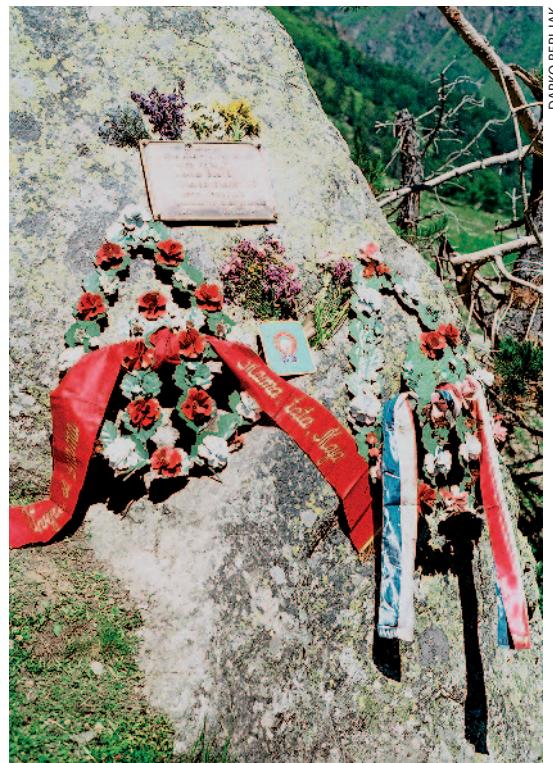
Uspon su započeli 23. srpnja ujutro i njihovo napredovanje zapazili su toga dana sovjetski alpinisti koji su penjali u obližnjoj Šeldi. Istočno od nje nalazi se Pik Šurovski, u čijoj su stijeni bila trojica Slovenaca. Oni su navečer 24. srpnja ugledali dvije crvene rakete ispaljene iz Križa Ušbe, što je značilo da je našim alpinistima potrebna pomoć. Istu noć to područje je zahvatilo snažno nevrijeme, a helikopter koji je poletio sljedeći dan nije mogao ništa obaviti zbog slabe vidljivosti. Vremenski uvjeti poboljšali su se tek 26. srpnja i tada su u donjem dijelu stijene primijećena dvojica poginulih penjača kako navezeni užetom vise na snježnoj padini. Uskoro su došli spašavatelji i isti dan spustili Bedalovo i Vrdoljakovo tijelo u podnožje Ušbe. Započelo je traganje za drugom dvojicom alpinista u velikom lavinskem stošcu koji je pokrio podnožje stijene i rubne ledne pukotine. Bilo je očito da je uzrok njihova nestanka bila lavina, jer se iznad mesta nesreće na padini vidio velik ledeni odlom. Pronađeno je mnoštvo opreme koja je pripadala sudionicima unesrećene skupine, ali uza sav napor spašavatelji nisu pronašli Čulićevu i Tabakovićevu tijelo.

Bedalovo i Vrdoljakovo tijelo preneseno je 27. srpnja na Ušbinsku zaravan, ali zbog lošeg vremena tek su tri dana poslije helikopterom prevezena u dolinu, a nakon nekoliko dana zrakoplovom u domovinu te sahranjena u Kaštel Kambelovcu i Zagrebu.

Što se sve događalo i prethodilo pogibiji 24. srpnja 1974. u stjeni Ušbe nije se točno moglo ustanoviti. Očito se nešto ozbiljno dogodilo već i prije pada lavine, jer su ispaljene dvije crvene rakete. Ostalo je nejasno jesu li se sva četvorica penjača te noći nalazila na istome mjestu ili su se u to vrijeme dvojica navezana užetom penjala/

spuštalila, a druga dvojica bila na bivku. Jesu li su možda dogodile dvije nepovezane nesreće - najprije pad naveza, koji je pronaden, zatim stradanje druge dvojice koji su ispalili rakete, a te ih je noći usmrtila lavina u bivku, odnijela u podnožje i pokrila tonama leda i snijega?

Nesreća u Križu Ušbe najveća je u povijesti hrvatskog planinarstva i alpinizma. Bedalov, Čulić, Tabaković i Vrdoljak bili su izuzetno kvalitetni i iskusni penjači, svi s nazivom alpinist, pa i alpinistički instruktori, a sva četvorica bili su članovi

DARKO BERLJAK

Spomen ploča i vijenci 1981. godine na Kavkazu

Gorske službe spašavanja PSH-a. Tragedija u godini obilježavanja 100. obljetnice hrvatskog planinarstva ostavila je tužan i neizbrisiv trag u našem planinarstvu, ali i trajnu uspomenu na naše prijatelje.

Godine 1981. i 2000.

Planinarski savez Hrvatske organizirao je nakon nekoliko pokušaja alpinistički pohod s deset članova »Kavkaz 1981« (vođa Darko Berljak). Tom je prilikom, osim brojnih alpinističkih uspona, postavljena spomen-ploča našim poginulim alpinistima nedaleko od logora Šelde. Vlasti i penjači iz tadašnjeg SSSR-a nisu mogli dati novih podataka o možebitnom pronalasku Čulićevog i Tabakovićevog tijela.

U ljetu 2000. nekoliko se hrvatskih alpinista penjalo u ruskom području Kavkaza (Elbrus) i ponovo su se raspitivalo o toj nesreći, ali i dalje bez uspjeha.

Godina 2011.

Krajem te godine proslijedila je Gorska reševalna služba Slovenije našem HPS-u elektroničku poruku jednoga češkog planinara da je tog ljeta u Gruziji na ledenjaku Ušbe, na visini od gotovo 3000 metara, spazio tijelo poginulog alpinista. Fotografirao ga je i GPS uređajem zabilježio njegove koordinate - 43°07'43,64"N i 42°38'14,15"E. Nekoliko dijelova penjačke opreme ugledao je 200 metara niže i također ih fotografirao. Poruku je poslao na adresu GRS-a Slovenije zato jer je blizu opreme zapazio plosnatu čuturicu s naljepnicom »GRS Planinska zveza

Čuturica zbog koje je pokrenuta potraga

Slovenije«. GRS je poruku proslijedio HPS-u jer u tom području nikada nisu nastradali slovenski penjači, a sjećali su se naše nesreće u 1974. godini.

Ured HPS-a zahvalio se GRS-u i češkom planinaru te zaključio da je netko od poginulih na Kavkazu 1974. najvjerojatnije dobio od slovenskih članova znak GRS-a i nalijepio ga na svoju čuturicu, vidljivu na fotografiji. Za tijelo na slici nije se moglo odrediti je li to netko od naših penjača. Ured HPS-a odmah je o tim događanjima izvještio dužnosnike HGSS-a i HPS-a, koji su se složili da zajednički organiziraju potražnu akciju u ljetu sljedeće godine kada se otopi snijeg na ledenjaku.

Godina 2012.

Izvršni odbori HPS-a i HGSS-a su na svojim sjednicama u lipnju imenovali Darka Berljaka za voditelja potrage za posmrtnim ostacima ispod Ušbe te prihvatali njegov prijedlog za ostale članove - Edina Alikalfića, Dražena Pezera i Hrvoja Kamenjarina. Takav sastav bio je obrazložen time što je Alikalfić prije tri godine bio na trekingu u tom području (Mestia, Mazeri) i što zna ruski, a Pezera (pripadnika ATJ Lučko) i Kamenjarina (pripadnika Specjalne policije Split) time što su više godina bili u mirovnoj misiji u planinskim područjima Gruzije te imaju niz poznanstava i dobrih kontakata u toj dalekoj zemlji, pa će stoga biti korisni za obavljanje zadaće. Prva trojica članovi su PDS-a »Velebit« i Stanice HGSS-a Zagreb, a Kamenjarin član ŠPK-a »Marulianus« te svojevređeno član Stanice HGSS-a Split.

U vrijeme nesreće 1974., naši alpinisti boravili su u SSSR-u u logoru Elbrus na sjevernoj strani Kavkaza i spustili se pod Ušbu preko Ušbinske zaravni. Danas preko nje ide granica. Područje tadašnjih penjačkih logora nalazi se u Rusiji,

a cijeli masiv Ušbe je na teritoriju Gruzije. Te dvije države sada nisu u najboljim odnosima, a u Gruziji ne postoji nikakva dokumentacija o penjanju i nesrećama na Ušbi koje su se dogadale prije njenog osamostaljenja u travnju 1991.

Uspostavljena je veza s Planinarskim savezom Gruzije (MCAG). Veliku pomoć je pružio njezin predsjednik i nakon dopisivanja potvrđeno je da MCAG može pružiti logističku podršku skupini

iz Hrvatske koja bi došla potražiti tijelo. Za našeg pratitelja imenovao je jednog od najpoznatijih gruzijskih alpinista, ujedno i člana predsjedništva MCAG-a. Obaviješteni smo da pokop tijela, ako ih pronađemo, nije moguć blizu ledenjaka, ali smo dobili suglasnost lokalnih vlasti (pokrajina Svaneti) da se tijela mogu sahraniti na alpinističkom groblju u mjestu Mestiji (prvo veće naselje ispod Ušbe). Prije polaska obavijestili smo o pohodu obitelji Čulić i Tabaković, a dobili smo stručne savjete medicinskih stručnjaka o postupku uzimanja uzoraka iz posmrtnih ostataka potrebnih za DNA-a analizu koja bi se obavila u Hrvatskoj nakon povratka iz Gruzije.

* * *

U petak 13. srpnja otputovali smo sa 110 kg opreme u Istanbul i odanle nastavili u Tbilisi, glavni grad Gruzije, kamo smo stigli sljedeći dan ujutro. Jedan poznanik naših članova koji su bili u mirovnoj misiji uspio je organizirati let malenim zrakoplovom Twin Otter u 400 km udaljenu Mestiju, jer je тамо prošle godine sagrađen mali aerodrom. To nam je znatno olakšalo pristup,

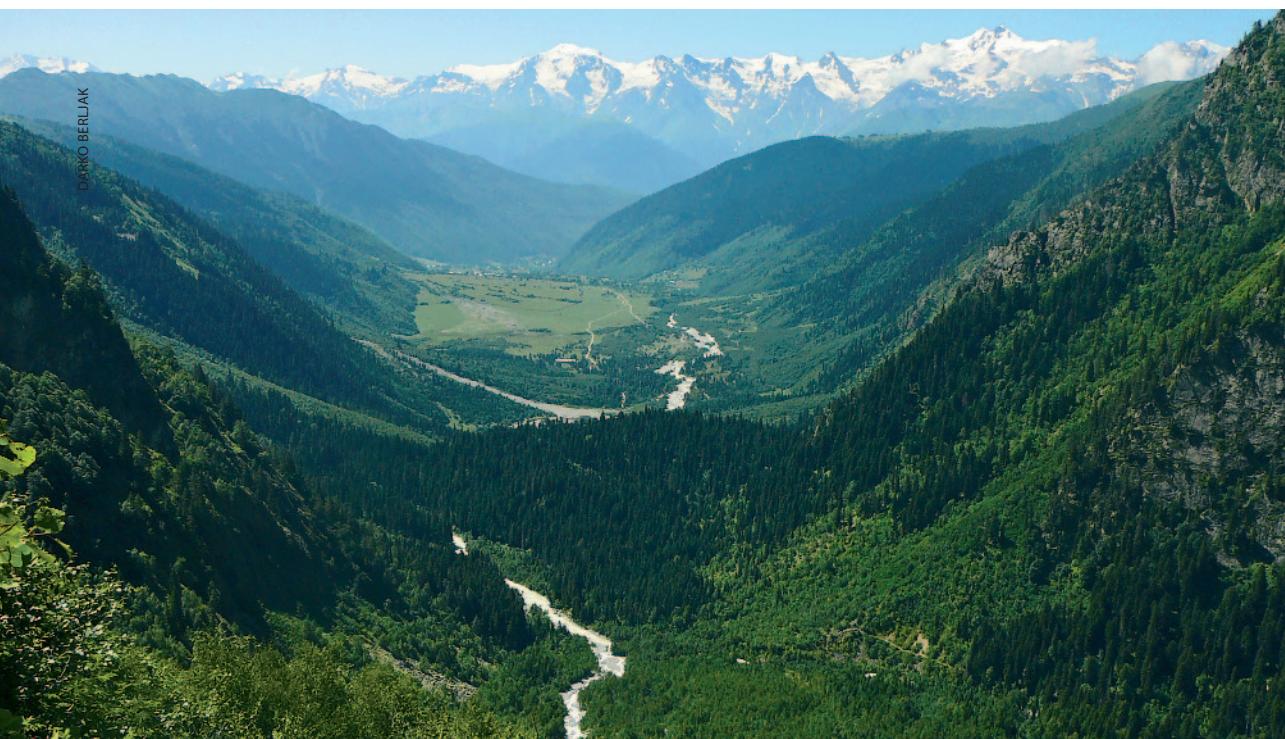
Pogled prema Mazeriju s početka uspona

Prepoznatljivi tornjevi u Mestiji, na UNESCO-ovom popisu svjetske baštine

jer je put po lošim cestama dugotrajan i naporan. Pridružio nam se i Idris Khergiani, pratitelj MCAG-a, a sastali smo se i s ekipom nacionalne televizije Gruzije koja će nas pratiti cijelim putem, jer su odlučili snimiti film o tom događaju.

DARKO BERLAK

DARKO BERLJAK

Impresivni slapovi koji se vodom opskrbljuju s ledenjaka Ušba

i ledenjak Ušbu, gdje granicu čuva gruzijska vojska. Nastavili smo strmo uzbrdo po velikom odronu, prešli na još strmiji teren pokriven visokom travom te zaobišli veliku stjenovitu barijeru preko koje se ruše četiri slapa što izviru s ledenjaka Ušbe. Put se na mnogim mjestima jedva nazirao, izuzetno je uzak i strm, s nekoliko mjesta gdje se može pasti više stotina metara. Odmah je bilo jasno da će transport svakog tijela, ako ih nađemo, biti vrlo rizičan i moguć jedino tako da ga dvoje ljudi nosi na jarbolu.

Na zaravan zapadno od slapa, na početku morene ledenjaka, došli smo oko 11 sati te brzo postavili logor za noćenje (2445 m). Nakon kraćeg odmora već smo u jedan popodne krenuli po moreni te za sat vremena došli na područje donjeg dijela ledenjaka Ušbe. Još smo u logoru upisali u GPS uređaj koordinate koje nam je poslao češki

Nesreća u Križu Ušbe 1974. najveća je u povijesti hrvatskog planinarstva i alpinizma. Teška tragedija u godini obilježavanja 100. obljetnice hrvatskog planinarstva ostavila je tužan i neizbrisiv trag u našem planinarstvu, ali i trajnu uspomenu na naše prijatelje

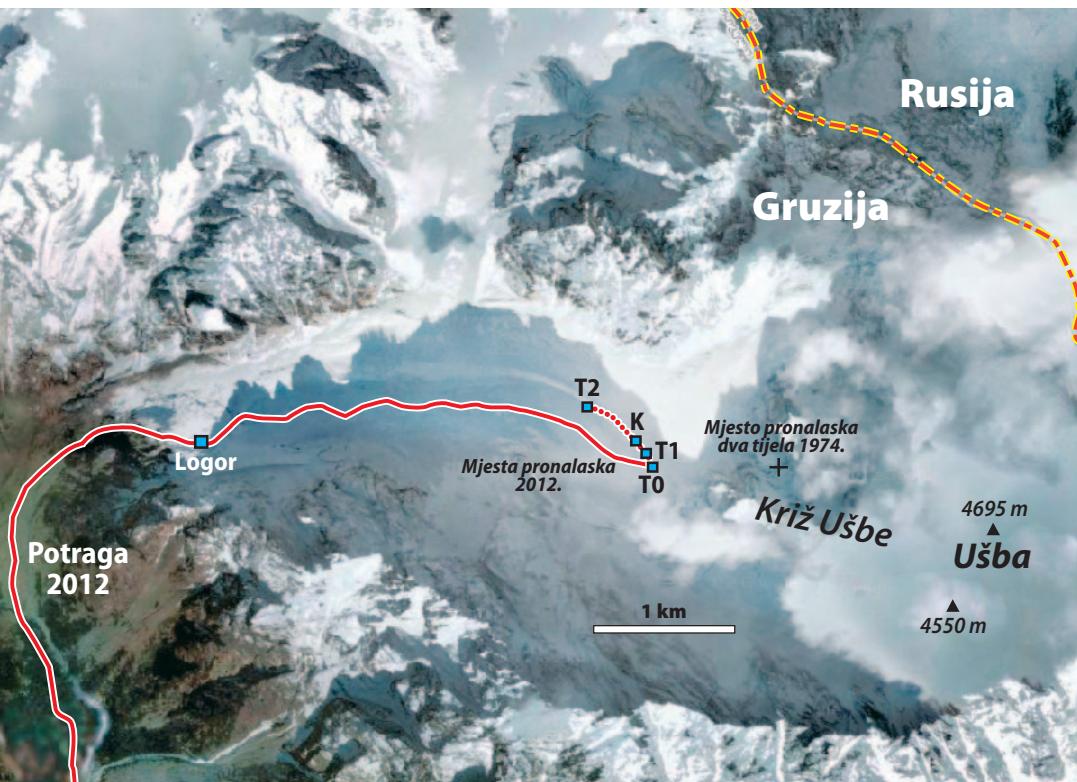
Nadokupili smo potrebnu hranu i gorivo te sljedeći dan preko mnogobrojnih kavkaskih grebena odletjeli u Mestiju. Iako je bila nedjelja, guverner pokrajine Svaneti došao je u svoj ured, gdje smo mu objasnili razlog svog dolaska i dali na uvid ruski izvještaj o nesreći iz 1974. godine. Obećao je punu pomoć lokalnih vlasti te zatražio da ga u slučaju bilo kakve potrebe odmah obavijestimo kako bi intervenirao. Unajmili smo terensko vozilo i otišli 35 km, većinom po makadamskom putu, do Mazerija (1300 m), posljednjeg sela ispod zapadne strane Ušbe. U nedalekoj graničnoj postaji zatražili smo i dobili od vojnih vlasti pismenu petodnevnu dozvolu za kretanje u pograničnom području s Rusijom.

Rano ujutro 16. srpnja odvezli smo se po jedva vidljivom putu kamionom UAZ sljedećih 10 km po dolini rijeke Dolore. Prije toga su iz sela krenula dva mještana koji će nam na kraju puta pomoći iznijeti opremu do mjesta za logor (prvu polovicu na konjima, a drugu kao nosači).

Bila su nam potrebna dva sata hoda po gustoj šumi do pograničnog skloništa (1830 m) na križanju planinarskih putova za sedlo Beho (Rusija)

Početak morene ispod Ušbe

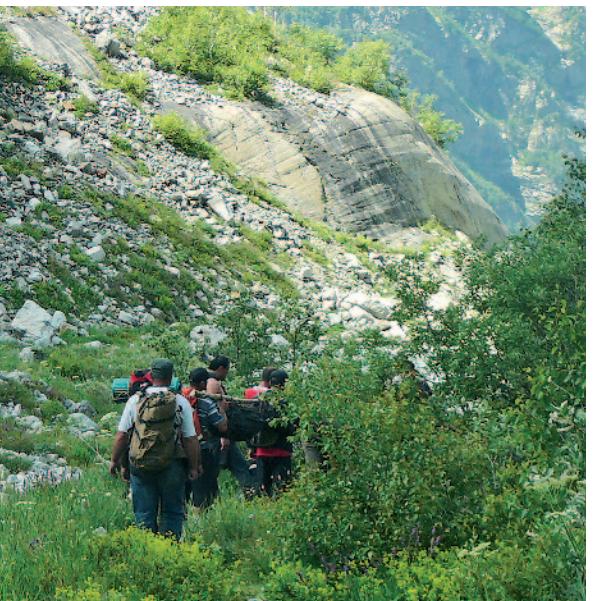

planinar. Ledenjak je nastao od materijala sa četiri strana: sa sjeveroistoka iz ledopada Ušbinske zaravni, od dvaju ledopada s istočne strane (lijevi i desni od Križa Ušbe) i od južnog ledopada između zapadne Ušbe i vrha Mazerija. Kretanje po ledenjaku bilo je olakšano zbog središnje morene koja se proteže gotovo do visine od 3000 metara. Ona usmjeruje zapadni dio ledenjaka na širinu od 600 m u gornjem dijelu ispod Ušbinske zaravni i zapadnog vrha Ušbe, a na širinu od 200 do 300 m u ostalom dijelu u dužini od 2 km prije nego nestane u donoj moreni i snažnim ledenjačkim potocima koji tvore spomenute slapove.

Do četiri sata popodne savladali smo visinsku razliku od 465 m, zračnu udaljenost od 3,5 km i horizontalnu od oko 5 km od logora te stigli na visinu od 2920 m do GPS koordinata koje nam je javio češki planinar i gdje je fotografirao mrtvo tijelo. Međutim, na tom položaju (T 0) nismo ništa pronašli. Dalnjim pretraživanjem pronađeno je tijelo na visini od 2918 m (T 1), 70 metara dalje i niže, što govori za koliko se pomakao ledenjak od prošle godine kada je Čeh očitavao položaj.

Nakon pregleda tijela moglo se s velikom vjerojatnošću zaključiti da to nije tijelo nijednog od naših nestalih članova. Bilo je obućeno u crveni kombinezon, vanjska odjeća nije sličila onoj koju su nosili Čulić i Tabaković, a vrsta penjačkog pojasa i sponke na njemu sigurno nisu bili iz sedamdesetih godina, već otprilike 10 do 15 godina poslije.

Rasporedili smo se paralelno po ledenjaku i krećući se desno nizbrdo (lijevu stranu pregledali smo prilikom uspona) na udaljenosti od 230 m i visini 2898 m uočili smo dijelove ljudskog kostura (natkoljenica, zdjelica, rebra i ramena kost) uz sam rub morene (K). Dalnjim pregledom terena pronađeno je na visini od 2841 m i na udaljenosti od 330 m od kostiju, odnosno 630 metara od koordinata koje nam je poslao češki planinar, nekoliko dijelova opreme i spominjana čuturica sa znakom GRS-a. U blizini smo, iza velike izbočine na ledu, pronašli drugo tijelo (T 2) za koje se već tada s velikom sigurnošću moglo zaključiti da je od jednoga našeg poginulog člana. Imalo je plavu GSS vjetrovku, meni poznatu iz tog vremena s još vidljivim našivkom znaka GSS PSH. Uspo-

DARKO BERLJAK

Transport tijela iz logora

ređujući fotografije koje je poslao češki planinar da je tu snimio samo opremu, moglo se zaključiti da je tada (srpanj 2011.) tijelo još bilo pod ledom i da se iz njega pojavilo tek ove godine. Tome u prilog govori niz činjenica, od očuvanosti i težine tijela, još nekih dijelova opreme koji se nisu vidjeli na prošlogodišnjoj fotografiji, ali i ovogodišnjih izuzetnih ljetnih vrućina koje su uzrokovale jače otapanje (poslije smo imali velike teškoće s nabujalom rijekom Dolorom koja se snabdijeva iz tog ledenjaka).

Naša potraga, a zatim pretraživanje ledenjaka uzbrdo do spoja s ledopadima ispod Križa Ušbe trajala je do 17:40. Zatim smo sat vremena fotografirali sve nalaze, potom skupili pojedine predmete važne za identifikaciju i na kraju posmrtnе ostatke spremili u vreće za transport mrtvih osoba. Ne samo radi uzimanja uzoraka za DNA analizu, već i radi primjerenog ukopa, odlučili smo da u dolinu snesemo oba pronađena tijela i dijelove kostura.

Budući da se bližila noć, transportirali smo ih samo do lakšeg dijela ledenjaka prije početka glavne morene. Iako smo toga smo dana do logora hodali cijelo prijepodne, na ledenjaku smo radili oko osam sati i vratile se u logor tek u devet navečer. Već prije polaska na planinu bila nam je poznata višednevna vremenska prognoza s naj-

vom ciklone i značajnih oborina za 18. srpnja. Bilo je jasno da se još jedan pregled ledenjaka, ali i transport u dolinu, mora izvesti u jednom danu, sutradan 17. srpnja.

Putem satelitskog telefona uspostavili smo vezu s Mestijom (guvernerom) te poznanicima g. Khergianija te ih zamolili da pokušaju organizirati šest do osam ljudi iz Mazerija, dva konja za donji dio transporta i kamion UAZ, sve radi brzog i neprekidnog transporta sutradan u Mazeri i Mestiju. Oko 22 sata navečer svi su dogovorili uspješno završeni, uz obećanje da će ta skupina startati oko tri sata poslije ponoći, a naručili smo da putem u šumi odsjeku debele grane, izrade tri jarbola i donesu ih u logor.

U 6:30 u logoru se pojavilo osam osoba i nakon kraćeg odmora uputili smo se na ledenjak. Alikalfić i Pezer krenuli su ispred njih sa zadaćom da još jednom detaljno pretraže ledenjak od kraja Ušbinskog ledopada do početka morene. Ništa novoga nisu našli te je u 8:45 počeo transport posmrtnih ostataka. Obavljen je bez prekida, uz često mijenjanje nosača jarbola s tijelima, tako da je već u 11 sati skupina došla u logor. Trebalo ga je evakuirati sa svom opremom i nakon nekog vremena nastaviti silaz u dolinu. Na nekoliko težih mjesto jarboli su se prebacivali iz ruke u ruku, jer se takve prepreke nisu mogle svladati hodajući. Strm silaz do početka šume (oko 600 visinskih metara) trajao je dva sata, a sljedećih nekoliko

Put prema dolini rijeke Dolora

DARKO BERLJAK

Bujica na povratku

kilometara po šumi, s usponima i silazima do rijeke Dolore, dokle može doći kamion, završen je u 15:20.

U međuvremenu je satelitskim telefonom naručen kamion, a za početak makadamske ceste i bolničko terensko vozilo koje je tijela trebao odvesti u bolnicu u Mestiju. Oko 16 sati započeo je najdramatičniji dio puta, kada je malo nedostajalo da snažna bujica prevrne kamion i odvuc će ga u maticu ledenjačke rijeke Dolore.

Nešto prije 17 sati tijela su prenesena u bolničko vozilo, a s njime je u Mestiju otputovalo Kamenjarin. Ostatak skupine otišao je selo Mazeri gdje smo uzeli ostatak opreme i nastavili u Mestiju. Tamošnja bolnica je ustvari malo veća ambulanta, ali je imala instrumente i pribor s kojim se jednostavnije mogu izuzeti uzorci za DNA analizu iz posmrtnih ostataka (10 cm

Visinomjer zaustavljen na 3600 metara

Značka GSS HPS-a koja je pripadala Viktoru Tabakoviću

gornjeg dijela bedrene kosti i zubi). Obdukcija je trajala oko dva sata, a vodio ju je Kamenjarin. Ispod odjeće, na tijelu za koje smo prepostavljali da je jedan od naših poginulih članova, pronađen je visinomjer (s blokiranim visinom 3600 m) i značka GSS PSH s brojem 179, za koju smo otprije znali da je pripadala Viktoru Tabakoviću. Ustanovljeno je da se tijela moraju pokopati čim prije, jer su temperature u Mestiji (1300 m) bile više od 20°C. U obližnju pilanu poslana je obavijest da se počnu izrađivati lijesovi. Međutim, nastao je problem kada smo zamoljeni da nakon obdukcije iznesemo tijela iz bolnice, jer ona nije imala rashladnih uređaja. Tek je nakon intervencije guvernera upravitelj bolnice prihvatio da tijela preko noći tijela ostanu u bolničkoj sobi. Nakon toga je sastavljen bolnički zapisnik o svim obavljenim radnjama na gruzijskom jeziku. Tijekom noći nestalo je struje u Mestiji, a lijesovi i križevi su do jutra izrađeni većinom ručno.

Ujutro 18. srpnja započelo je nekoliko mještana iskopavati grobove na obližnjem groblju za alpiniste iznad Mestije. Oko podne je došao guverner te je uz nekoliko govornika i lokalni obred obavljena sahrana. U lijevom (istočnom) lijesu, s urezanom oznakom T2, položeni su posmrtni ostaci Viktora Tabakovića, a u desnom T1 (zapadnom) ostaci perjača u crvenom kombinezonu i pronađene kosti. Na mjestu Tabakovićeva ukopa zaboden je križ s pločicom: Viktor Tabaković 1948 – 1974, Croatian alpinist, Died in Ushba cross 24. VII. 1974.

Khergiani je za vrijeme sahrane primio obavijest da se jučer u vrijeme našeg silaska iz logora na Ušbi dogodila teška nesreća; dvojica ukrajinskih

Alpinističko groblje u Mestiji

DAROKO BERLJAK

Grob Viktora Tabakovića

alpinista pali su niz zapadnu stijenu i poginuli, druga dvojica uspjela se spustiti, a dvojica su ostala u stijeni i traže pomoć. Ponudili smo svoje sudjelovanje u akciji spašavanja, no nije bilo potrebno, jer je već tokom popodneva iz Tbilisija doletio helikopter Mi 17 i spustio na Mazeri ledenjak najskasnije gruzijske alpiniste. Oni su po vrlo lošem vremenu, koje je nastupilo, uspjeli spasiti navez iz stijene.

U Mestiji smo ostali još sljedeći dan, dok nam nije potvrđeno da možemo promijeniti avio-karte na raniji odlazak. Dana 20. srpnja krenuli smo zemaljskim putem u 400 km udaljen Tbilisi te 22. srpnja stigli u Zagreb.

* * *

S DNA materijalima obitelji Čulić i Tabaković obavljena je u Zavodu za patologiju, sudsku medicinu i citologiju KBC-a u Splitu DNA analiza uzoraka koji su doneseni s Kavkaza. Rezultati su objavljeni na konferenciji za tisak 23. kolovoza

2012. u KBC-u Split. DNA analiza ponovljena je tri puta i za jedno od tri tijela koja su pronađena na ledenjaku na Kavkazu u srpnju ove godine nepobitno je potvrđeno da pripada Viktoru Tabakoviću. Analiza provedena nad druga dva tijela nije potvrdila da i jedno od njih pripada Nenadu Čuliću, drugom nikada pronađenom alpinistu poginulom na Kavkazu 1974., izvijestio je prof. dr. Šimun Andelinović, predstojnik tog Zavoda. Nakon te potvrde i dokumentacije o toj analizi, obitelj Tabaković započela je postupak da se Viktorovi posmrtni ostaci prenesu u Hrvatsku i ovdje sahrane. DNA analiza ostalih dvaju tijela bit će preko HGSS-a dostupna svima koje traže svoje poginule alpiniste na području Ušbe.

* * *

Potraga »Kavkaz 2012« organizirana je prvenstveno na temelju fotografije znaka GRS PZS na čuturi koju je snimio češki planinar prošle godine. Čista je slučajnost, ali odlučujuće za daljnji razvoj događaja, da je to zapazio Čeh, jer bi netko drugi (npr. Englez ili Japanac) teško razumio čije su to oznake. Usprkos tome, vrlo se lako moglo dogoditi da ispod Ušbe ništa ne pronađemo, jer tijelo koje je tada snimljeno i povezivalo se s tim nalazom i nesrećom iz 1974., nije pripadalo nekom od naših poginulih članova. Isto tako ni pronađene kosti 230 metara od tog tijela, koje su gotovo sigurno iz vremena prije 1974. Čutura i lakši dijelovi opreme bili su prošle godine na površini ledenjaka (ne 200, kako je javio češki planinar, već 630 metara od tijela u crvenom kombinezonu), međutim, prema svim naznakama, Tabakovićevo se tijelo tek ove godine pojavilo iz leda, pa je zadaća potrage ipak obavljena. Važna je činjenica da je Tabakovićevo tijelo djelomično bilo zamotano u šator (najvjerojatnije ga je lavina zadesila dok je bio u njemu) i da je zbog tog obujma najvjerojatnije imalo specifično kretanje u lavini i poslije u ledopadu, a isto tako posljednjih godina prilikom otapanja sloja leda iznad i oko tijela na ledenjaku.

Nenad Čulić ili nije bio u šatoru ili je iz njega ispašao. Postoje dvije mogućnosti, jedna je da je njegovo tijelo već prije izbilo na na površinu i na kraju ledenjaka odneseno potokom u dolinu. To je manje vjerojatno, jer da bi se to dogodilo, tijelo je trebalo biti na površini već prije desetak i više godina koliko je potrebno da se s ledom pomakne

DARKO BERLAK

Ledenjak i planina Ušba

od mesta gdje je pronađen Tabaković do kraja ledenjaka (oko 1 km, odnosno oko sedamdesetak metara godišnje). Mnogo je vjerojatnije da je Čulićovo tijelo još pod ledom. Pretragom na mjestu i oko mesta gdje je pronađen Tabaković nije se o tome našlo ni najmanjih naznaka, međutim, ako se pojave, ne bi trebalo biti daleko od toga mesta. Idris Khergiani (živi u Mestiji i tamo je najpoznatiji alpinist) zamoljen je da nas obavijesti ako se na ledenjaku opet pojave neki dijelovi opreme ili tijela, odnosno ako se to sazna od penjača u Ušbi.

Vlasti pokrajine Svaneti i Gruzijski planinarski savez iskazali su razumijevanje i veliku pohvalu za akciju potrage HGSS-a i HPS-.a da nađu tijela svojih nestalih članova. Gruzijska nacionalna televizija snimila je film o cijelom događaju, pa i to može pridonijeti možebitnom skorom pronalasku, odnosno dojavni o Čulićevim posmrtnim ostacima, jer sada se i u Gruziji mnogo toga zna o hrvatskoj alpinističkoj tragediji prije 38 godina.

Šgarska duliba i okolica

Darko Grundler, Kutina

Planinari koji kreću Velebitskim planinarskim putom od Baških Oštarija prema Stapu vjerojatno će prenoći u skloništu u Šgarskoj dulibi. Prenoći će tamo jednu noć i popeti se na obližnji Veliki Stolac kako bi utisnuli žig, a zatim produžiti prema Stapu. Tek će malobrojni usput posjetiti i stjenoviti Saljev kuk. No, čak i u tom kratkom boravku u Šgarskoj dulibi neće im promaknuti ljepota i zanimljivost okolnih vrhunaca, travnatih pobočja i bijelih kukova.

Uočio je to i Josip Poljak za vrijeme svoga davnog boravka: »U tome dakle na oko najljúčem kršu Velebita nalazi se kao detalj pun prirodnih krasota Šgarska Duliba sa svojim zanimlji-

vim i lijepim okolišem.«¹. U Šgarskoj dulibi je »marljivo botanizirajući« davne 1909. boravio i Ljudevit Rossi².

Možda će danas namjernik upitati zašto se to zove duliba kad dulibe (doline) baš i nema. Ima je, samo je zarašla u šumu jer nema ni stoke na ispaši, niti se više kose košenice. Kad se jednom stigne u Šgarsku dulibu valja se zadržati neko vrijeme jer su u okolini brojni vrhovi i kukovi koje vrijedi posjetiti.

Tri su razloga zbog kojih je Šgarska duliba odavno važno planinarsko odredište. Prvi je voda. U Šgarskoj je dulibi početkom 20. stoljeća izgrađena cisterna koja je, na sreću, ostala u uporabi do danas. Drugi je razlog prenosište: nekad je to bila lugarnica, a danas planinarsko sklonište – kontej-

DARKO GRUNDLER

Tri su razloga zbog kojih je Šugarska duliba odavno važno planinarsko odredište.

Prvi je voda - cisterna s početka 20. stoljeća i danas je u upotrebi. Drugi je razlog prenoćište: nekad je to bila lugarnica, a danas planinarsko sklonište – kontejner. **Treći je razlog mogućnost posjete staništu velebitske degenije**

ner. Treći je razlog mogućnost posjete staništu velebitske degenije^{3,4}.

Planinari su u Šugarskoj dulibi nekoć noćili u lugarnici. Bila je to velika kamena zgrada, stalno nastanjena lugarima, koji su planinare primali na konak. U Prvom svjetskom ratu lugarnica je teško oštećena pa je u uporabi ostala samo jedna prostorija⁵. Ti su ostaci izdržali do Drugoga svjetskog rata, nakon čega su od lugarnice ostale samo ruševine⁶. Letimičan pogled na današnje ostatke lugarnice ne daje naslutiti veličinu nekadašnje zgrade. Voda je u tim krajevima bila dragocjena pa do današnjih dana nikom nije palo na pamet uništiti cisternu.

Nakon Drugoga svjetskog rata u Šugarskoj dulibi i okolicu pola stoljeća nije bilo prenoćišta za planinare. Nakon propadanja lugarnice u Jelovoju ruji nije bilo prenoćišta na putu od Baških Oštarija do Stapa. Budući da je za taj put trebalo približno četrnaest sati hoda, sklonište je bilo nužno

potrebitno⁷. Konačno je u rujnu 1989. nedaleko od bivše lugarnice u Šugarskoj dulibi, na mjestu koje se zove Plančice, postavljeno novo sklonište. Zanimljivo je da je sklonište-kontejner dopremljeno helikopterom. Kontejner je darovala tvrtka RO Ina-Naftaplin, a najzaslužniji za postavljanje bili su Planinarski savez Hrvatske, članovi Planinarskog društva »Ina-Naftaplin«, Planinarski savez Slavonije i Komanda ratnog zrakoplovstva.

Ubrzo po postavljanju skloništa uslijedio je Domovinski rat pa je prijetila opasnost da sklonište doživi sudbinu lugarnice u prošlim ratovima. Nekoliko godina nije se planinarilo Velebitom pa se nije znalo u kakvom je stanju sklonište. Kad su planinari 1997. konačno obišli sklonište našli su ga u razmijerno dobrom stanju⁸. Godine 1999., deset godina nakon postavljanja, sklonište je znatno obnovljeno i uređeno⁹.

Članovi HPD-a »Jelengrad« iz Kutine boravili su u srpnju 2012. u Šugarskoj dulibi i pritom

obišli okolne vrhove. Sklonište su zatekli u vrlo neurednu stanju. Nadamo se da taj nered nisu ostavili planinari već neki drugi, slučajni prolaznici. Utrošili smo nekoliko sati da bismo sklonište doveli u red i nakon toga u njemu udobno boravili četiri dana.

Ljeti je Šugarska duliba uglavnom pitoma, no zimi znade biti itekako divlja: »Šugarska Duliba na glasu je sa oštredure i snježnih smetova (zapuha). 27. veljače 1924. zapao je kod lugarnice snijeg preko 2 m. visok i bio je oko sve kuće 'svezan' sa krovom. Iso Radaković bio je onda sam lugar u ovoj samotnoj planinskoj stojbini. Ležao je toga dana do 10 sati prije podne, čudeći se, što jošte ne svanjiva. Kad je izašao u hodnik, opazio je kroz dimnjak, da je na polju već velik dan. Sad je istom spoznao, da je snijeg lugarnicu zameo do krova. Kako nije imao dovoljno hrane, a bojeći se još većega snijega, probio se nekako iz lugarnice i uputio kroz gudure prema moru. Prije polaska napisao je jošte oporuku i ostavio je na stolu, jer je jošte uvijek držalo vrijeme, nečuvena snježna mečava i bura. Ako putem pogine, da se barem dozna, kako je

postradao. Išao je od 11 sati prije podne do večeri, kidajući pred sobom lopatom u ruci visok snijeg, dok nije stigao do prvih kuća u Podgorju.«⁵

Skloništu u Šugarskoj dulibi može se prići obilježenim planinarskim putovima s četiriju strana. Sa sjeverozapada od Baških Oštarija do skloništa vode dva puta. Od Baških Oštarija treba doći do Šikić jatare, gdje se putovi razdvajaju. Sjeverni odvojak vodi Raminim koritom, većim dijelom šumom, što je pogodno za pohode u vruće ljetne dane. Nedostatak je tog smjera dugotrajan, jednolik put kroz šumu, s brojnim, ali nevelikim usponima i silascima. Na njemu do potkraj nema vidika. Južni odvojak puta nakon Šikić jatare izlazi na primorsku stranu i pogodniji je za hladnije vrijeme. Taj je odvojak naporniji jer se isprva znatno gubi na visini, što pri kraju puta treba nadoknaditi. Nagrada za to jesu vidici i mnogo zanimljiviji okoliš od onog u Raminom koritu. Putovi se ponovo sastaju na Ripištu, petnaestak minuta prije skloništa u Šugarskoj dulibi.

Prilaz Šugarskoj dulibi sa suprotne strane vodi od Stapa, Panosa i Jelove ruje. To jeasta-

Pogled na planinarsko sklonište s Krivoga kuka

DARRO GRUNDER

DARKO GRUNDLER

Prugasto jedarce (u pozadini Krug)

vak Velebitskoga planinarskog puta pa tim putom planinari često prolaze. Iz toga je smjera i najkraći i najlakši prilaz skloništu. Automobilom se može šumskim cestama sve do Panosa, odakle markiranom stazom do skloništa u Šugarskoj dulibi treba manje od dva sata hoda bez velikih visinskih razlika. Treći je prilaz iz Brušana, koji syladava veliku visinsku razliku, jednoličan je i naporan. Staza je u doba pisanja ovog članka bila zapuštena, što dodatno otežava uspon. Stazu najbolje opisuje zapis planinara koji smo našli u upisnoj knjizi u skloništu, a koji je do skloništa došao tom stazom: »Pozdrav sadistu koji je markirao tu stazu«. Na internetu se planinarima uglavnom savjetuje izbjegavati taj put^{10,13}.

Cetvrti je prilaz s mora, iz Lukova Šugarja (zaseoka Rudelića). Prvu polovicu te staze gradio je Ante Premužić, što je vidljivo i iz natpisa na jednoj stijeni uz put: »Turistička staza - Gradio A. Premužić - 1936 -1937.«. Iako je to lijepa staza otvorenih vidika, zbog velike visinske razlike i osunčanosti nije za ljetne uspone. Postoji, doduše, još jedan prilaz s mora, iz mjesta Krišca (nom.

Križac), ali je staza zapuštena, naporna i stalno izložena suncu.

Za vrijeme svoga boravka pohodili smo okolicu Šugarske dulibe. Na većinu vrhova ne vode staze pa planinar mora sam pronaći put do njih. To pruža mogućnost planinarenja netaknutim predjelima i doživljaj planinarskog istraživanja čak i planinarima skromnijih sposobnosti. Pritom ne treba podcenjivati Velebit, već se treba držati temeljnih planinarskih pravila. Dio čitateљa bit će razočaran što u sljedećim retcima nisu podrobno opisani pristupi opisanim vrhovima. To je namjerno izostavljeno kako bi i drugi imali priliku za malu planinarsku avanturu i istraživanje.

Krug

Planinaru koji se odmara ispred skloništa u Šugarskoj dulibi pogled će u smjeru sjeverozapada neprestano privlačiti stjenovit vrh Kruga (u literaturi Milkovića krug^{1,5,11,12} ili Miljkovića krug²). U smiraj dana promatrati će crveni zalazak sunca koje zapada za Krug. Dolazi li planinar u Šugarsku dulibu Raminim koritom, upravo će na travnatim

padinama Kruga konačno izaći iz šume i za manje od pola sata njima stići do skloništa.

Iako na Krugu nema staza, lako se uspeti do pod sam vrh. Kameni bedem koji sa svih strana okružuje najviši vrh vidljiv je izdaleka i sa svih strana pa odatle vjerojatno i potječe naziv Krug¹. Iako je najviši vrh (1341 m) naizgled na dohvati ruke, uspon na njega zahtijeva slobodno penjanje i svladavanje pokojeg opasnog mjesta. Upitate li iskusnog planinara koji je bio na tom vrhu može li se na njega popeti bez alpinističke opreme i iskustva, odgovor će vjerojatno biti »može se«. Taj »može se« treba mudro protumačiti i ne izlagati se pogibelji, posebice zato što nema očiglednog smjera uzlaza.

Jugoistočni stjenoviti vrhunac Kruga lako je pristupačan i s njega je lijep vidik na Ripište, Veliki Stolac i Siljevaču. Vršnim stjenama zaklonjen je pogled na sjeveroistok. S južne strane i u neposrednoj okolini jugoistočnog vrhunca lako je pristupačno nekoliko poluotvorenih špilja koje mogu dobro poslužiti kao zaklon od sunca. Zbog stjenovite prepreke dio naše skupine odustao je od uspona na najviši vrh i uživao odmarajući se na spomenutom vrhuncu.

Svlada li pak planinar stjenovitu prepreku, naći će se na prostranom području oko najvišeg vrha s kojeg se otvara vidik na sve strane. Odatle je posebno lijep vidik na uvalu Lukovo Šugarje i hrbat koji spaja Pasji kuk i Krug. Na samom vrhu našli smo dokaz prijašnje posjete – kružni vije-

nac složen od manjega kamenja. Od svih ovdje spomenutih vrhova, uspon na Krug, zbog spomenute stjenovite prepreke, iziskuje najviše penjačke vještine. Ili možda nismo pronašli najpogodniji uzlaz¹².

Siljevača

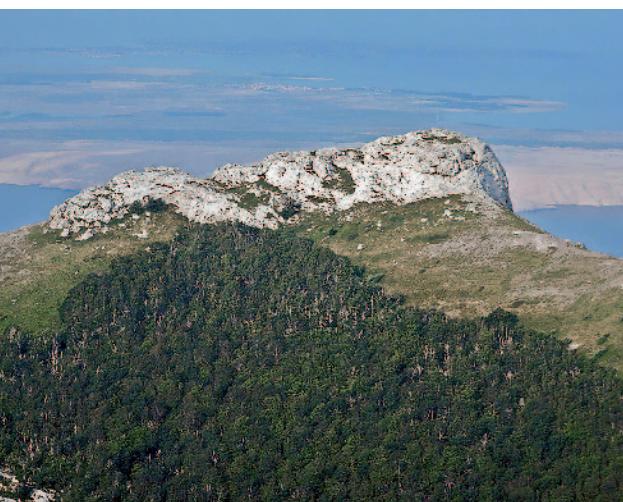
U široj okolini Šugarske dulibe postoje dvije Siljevače. Sjeveroistočno od skloništa, na udaljenosti nešto većoj od tri kilometra, nadvila se nad Rizvanušom Siljevača koja se naziva još i Siljevača Grob. Ona se ne vidi iz skloništa u Šugarskoj dulibi. Na tu Siljevaču ne vode staze ni putovi, a najviši joj je vrh visok 1451 m. No, ovdje neće biti riječi o toj Siljevači. Manje od dva kilometra sjeverno od skloništa nalazi se druga Siljevača (Siljevo brdo²), čiji je najviši vrh visok 1451 m. Ta je Siljevača dobro vidljiva od skloništa i nju smo pohodili.

Ime je dobila po ljekovitoj travi siljevini⁵. Od skloništa je dobro vidljiv travnat hrbat koji se proteže u smjeru sjeverozapad-jugoistok, s ponekim stjenovitim vrhuncem. Šetnja tim hrptom, s kojeg su vidici otvoreni na sve strane, neodoljiv je planinarski izazov. Postoji samo jedno pitanje – kako do njega doprijeti. Pobočja Siljevače strma su, šumovita i na više mjesta stjenovita. Na Siljevači nema nikakvih staza.

Na zidu skloništa nalazi se zemljovid u kojem je ucrtan moguć obilazak Siljevače, s napomenom »planira se označiti«. To je moglo poslužiti kao gruba orientacija pa smo i mi Siljevaču pokušali obići tim smjerom. Pri uzlazu, osim strmog i djelomično slabo prohodnog terena, najveća je poteškoća pronaći mjesto gdje se iz šume može izaći na hrbat. Na većini mjesta strme stijene sprječavaju izlaz, no uz malo sreće, uspjeli smo bez previše lutanja izaći na hrbat zapadno od najvišeg vrha. Kada se jednom nađete na hrptu, lako se uspeti na vrhunce Siljevače.

Najviši vrh je stjenovit, ali je uzlaz na njega ipak lak. Šetnja po hrptu čisti je užitak: vidici na sve strane, lako prohodan travnat hrbat s ponekim stjenovitim vrhuncem ili kratkotrajnim provlačenjem kroz šumarak. Prava planinarska poslastica. Spoznaja da je to jedan od malokad posjećivanih dijelova Velebita zadovoljstvo čini još većim.

Silazili smo drugim putom – otprilike smjerom koji je ucrtan u spomenutom zemljovidu, a

Krug

Na hrptu Siljevače - najviši vrh je na obzoru

koji s istočnog vrhunca Siljevače vodi preko Sijaseta. To je bilo mnogo nezgodnije od uspona. Riječ je o strmom, šumovitom i stjenovitom pobočju na kojem pri silasku treba biti vrlo oprezan. Kako nema staze, svako malo nailazili bismo na strmine koje nismo mogli proći pa bismo se vraćali i tražili drugu mogućnost silaska. Čak i tamo gdje smo se odlučili spuštati bilo je mesta gdje se vrlo lako okliznuti uz pogibeljne posljedice. Uz to se treba spustiti u Žirovinu i zatim se uspeti do skloništa. Potrajalo je to mnogo duže od uzlaza. Usput smo naišli i na jamu snježnicu udaljenu od skloništa oko pola sata. Vjerovatno postoji i pogodniji smjer za silazak od onog kojim smo to mi učinili. Unatoč svemu, uspon na Siljevaču mala je planinarska istraživačka avantura i pravi užitak.

Pasji kuk

Pasji kuk (1384 m) je pravilan stožac na sjeverozapadnom spoju Siljevače i Kruga. Dobro je vidljiv od skloništa. Nalazi se u neposrednoj blizini križanja markiranih staza Baške Oštarije – Brušane – Šugarska duliba. Na Pasjem kuku nema staza, no orientacija je laka, a unatoč strmini i uzlaz na vrh je lagani. Vrh je prostran i kao stvoren za

odmor. S njega je dobar vidik na Ramino korito, Krug i Veliki Stolac. Otvoren je pogled i na more, a u daljini se vide Dabarski kukovi. Siljevača se vidi »u profilu« i izgleda sasvim drugačije nego od skloništa.

Kad se naužije vidika s Pasjega kuka, planinar može krenuti na jug travnatim hrptom

Vidik s Kruga na Pavanovku i Pasji kuk (na kraju grebena)

Pavanovke i preko nekoliko omanjih vrhunaca prošetati do Kruga, koji je udaljen oko kilometar zračne linije. Ni tu nema staze, ali je i ne treba. Put nije težak, a nagrada su vidici i šetnja netaknutom prirodom.

Krivi kuk

Ovaj je kuk najbliži skloništu u Šugarskoj dulibi, udaljen je samo dvjestotinjak metara. Svaki put kad izlazi iz skloništa planinar će najprije ugledati Krivi kuk. Na vrh nema puta pa planinar mora sam izabrati kako će do vrha, što nije teško. Pri kraju uspona treba se među stijenama poslužiti i rukama. Postoje dva vrha približno jednake visine. S jednoga je od njih lijep vidik na planinarsko sklonište u Šugarskoj dulibi, a s drugoga na Saljev kuk i more. Uzlaz nije težak i kao stvoren je za večernju šetnju planinara koji će prenoći u skloništu. U vojnem zemljovidu dvije su skupine kukova označene nazivom Krivi kuk. Južni su kukovi bliže skloništu i ovdje je riječ o njima. Sjeverna skupina kukova, na koju se nismo uspijali, svojim neobičnim izgledom jasno pokazuje odakle ime kukovima.

Uspon na Veliki stolac - na obzoru lijevo Pasji kuk, desno Siljevača

DARKO GRUNDLER

Po ovom je Krivi kuk vjerojatno dobio ime

Veliki stolac

Veliki stolac (1406 m) najposjećeniji je vrh u okolini Šugarske dulibe. Glavni je razlog tome žig Hrvatske planinarske obilaznice na njegovu vrhu. Na vrh vodi strma markirana planinarska staza. Unatoč strmini, uzlaz na vrh nije težak. Najviši

DARKO GRUNDLER

Saljev kuk

je vrh zapadno od skloništa i udaljen je manje od kilometra zračne linije. S otvorena travnatog hrpta odličan je vidik na sve vrhove u okolini Šugarske dulibe, ali i mnogo dalje – od Dabarskih kukova i Visočice do mora, otoka Paga i dalje do Panosa, Bojinca i najviših velebitskih vrhova. S vrha je dobro vidljivo i sklonište. Zanimljiva je vrtaca sjeverno od vrha čiji biljni pokrov očigledno pokazuje da se ovdje dugo zadržava voda. Osim od skloništa, na vrh je moguć uspon i s jugozapada, a pogodan je za planinare koji dolaze sa Stapa i Panosa.

Saljev kuk

Saljev kuk (1199 m) najniži je od ovdje opisanih vrhova, ali i najbliži moru. Zato je s njega najljepši vidik na more i otoke. Na vrh vodi markirana staza kojoj bi dobro došla obnova. Treba se najprije spustiti u ponikvu, a zatim stjenovitim pobočjem popeti na vrh. Na stjenovitom dijelu uzlaza potreban je oprez jer put vodi strmo preko razlomljenog stijena. O tome piše i Rossi za svoga boravka: »To je goli kameniti brije, pun škrapa, pukotina i udubina, kojekako raztrgan i na istočnoj strani rijetkim bukvama pokrit. Uzpon je radi okomitih stijena veoma oteščan...«². Sa stjenovite i razmjerno male vršne zaravni lijep je vidik na more, otok Pag, Krivi kuk i Veliki Stolac. Sjeverozapadno, na zračnoj udaljenosti od tristotinjak metara, nalazi se Šaljev kuk (1170 m), na koji ne vode staze i na koji se nismo uspinjali.

Literatura

1. Poljak, J., Šugarska duliba, Hrvatski planinar, 1931, br. 6, str. 144.
2. Rossi, Lj., U Šugarskoj dulibi. Prilog k poznavanju flore Velebita. Glasn. Hrvatsk. Prir. Društva, 1911, 23 (1-2), 3-23.
3. Poljak, Ž., Šugarska duliba na Velebitu, Naše planine, 1986, br. 3-4, 4. stranica korica
4. http://hr.wikipedia.org/wiki/Velebitska_degenija (stanje 11.8.2012).
5. Hirtz, M., Od Stapa do Konjskoga, Hrvatski planinar, 1926, br. 10, str. 157.
6. Gušić, I., Zaboravljenim velebitskim stazama, Naše planine, 1955, br. 3, str. 206.
7. Aleksić, N., Novo planinarsko sklonište postavljeno za dvadeset minuta!, Naše planine, 1989, br. 11-12, str. 241.
8. Adamović, L., Sklonište u Šugarskoj dulibi sačuvano, Hrvatski planinar, 1997, br. 11-12, str. 350.
9. Odicki, B.A., Desetogodišnjica skloništa u Šugarskoj dulibi, Hrvatski planinar, 1999, br. 10, str. 299.
10. <https://www.facebook.com/media/set/?set=a.319224584825395.72870.109525402461982&type=1> (stanje 9.8.2012).
11. Gušić, B., Duž sjevernoga i srednjeg Velebita, Hrvatski planinar, 1926, br. 5, str. 71.
12. Mlinarić, V., S Velebita (Utisci i dojmovi), Hrvatski planinar, 1940, br. 1, str. 24.
13. <http://www.planinarenje.net> (stanje 9.8.2012).

U zelenom okružju Krna

Branko Balaško, Stubičke Toplice

Iskusni planinari znaju da je u pripremanju alpske ture dobro uzeti u obzir sve pojedinoštiti, no kad tabani svrbe, a okolnosti ne dopuštaju veliko planiranje, te kad čovjek ima iza sebe tisuće alpskih koraka, može se ipak krenuti i u stilu »skoknuti u dućan«.

Moj planinarski i životni pratitelj trenutačno mi se ne može pridružiti, a želja za planinom, i njegova i moja, svakoga je dana sve jača. Jednostavno sam spakirao ruksak, stavio u auto sve što bi moglo zatrebati, neke stvari tek radi samopouzdanja, i krenuli smo u smjeru Alpa. Odabir cilja ovisio je o mogućnosti prikladnog smještaja gipsom okovanog suputnika... a onda ruksak na pleća...

BRANKO BALAŠKO

Bistra smaragdnozelena Soča

Ljeto je i vrhunac je planinarske sezone. Nema nade da bi se u Kranjskoj Gori mogao naći smještaj, a na Vršiču je gužva kao na seoskom sajmu. Nema mjesta ni za kratko zaustavljanje. Nastavljamo put dolinom Soče, a ogrlica dragih vrhunaca oko nas miluje naše oči. Putovanje do Bovca, dugačko tristotinjak kilometara, prošlo je bez teškoća, ali u tom turističkom raju tek nastaju prave dileme: gdje uopće parkirati, kamo krenuti? Bezbroj je automobila talijanskih i austrijskih registracijskih pločica.

– Ja, mamo eno samo sobo! – govori djevojka na recepciji hotela. Gotovo me oborila s nogu jer su internetski pokušaji danima prije toga ukazivali da ne postoje nikakve mogućnosti smještaja.

– Pak boste morali čakati eno uro...

Pola sata poslije vozim dolinom kojom Soča gradi svoj smaragdni put. Preda mnom je još tridesetak kilometara vožnje. Već duže vrijeme misli su mi bile posvećene usponu na Krn, i to baš s ove, južne strane, jer su oni klasični alpski pristupi iz doline Lepene i s Komne već odavno dobro prehodani. Sada se pružila prilika za to, pa ovi dodatni kilometri u automobilu ne zamaraju jer se u glavi »na brzaka« planira ruta.

Krn je visok 2244 metra i najviši je vrh Krnskoga gorja, koje se strmo diže iznad srednjeg dijela toka rijeke Soče. Vršni dio okrnjenog zuba dobro je poznat zaljubljenicima alpskih vrhova jer se lako prepoznaće iz svakog smjera. U alpskom mjestu Kobaridu skreće se mostom preko tirkizno zelene rijeke, nakon čega započinje najprije lagan uspon prema selu Vrsnu. Potom cesta postaje sve uža, strmija i zavojitija kako se približavamo mjestušću Krnu, u samom podnožju Velikoga Krna. Odavde do parkirališta ima još koji kilometar puta. Cijelo to vrijeme zelene se ispred nas livade slavne planine. Prostor nekadašnjega manjega kamenoloma predviđen za parkiranje nije mogao zadovoljiti potrebe planinara pa je velik broj automobila uza cestu, a mnogi i iza ploče o zabrani daljnje vožnje. Opet sreća, upravo kad je

Jezero u Lužnici

stizem, neki auto napušta parkiralište i ostavlja mi mjesto u hladovini.

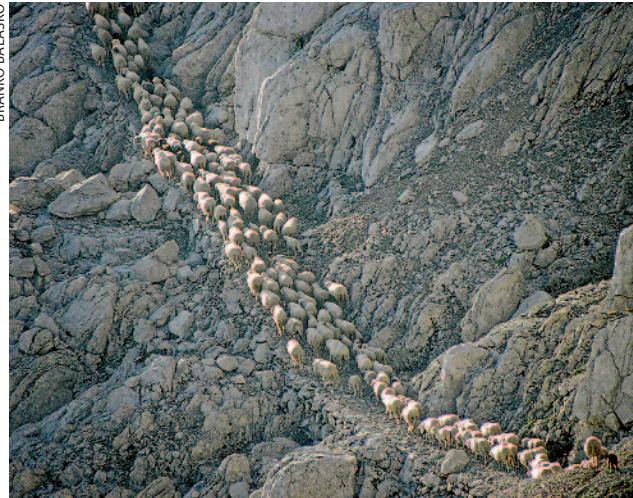
U 12:45 spremam se za polazak, na početnoj visini od tisuću metara. Za uspon se nude dvije varijante. Lijevi put vodi preko planine Kuhinje, pa strmo travnatim područjem do vrha, no kako

sam planirao kružnu turu, krećem desnim, duljim putom preko planine Kaštine. Taj se put lagano diže travnatim područjem prepunim krava na ispaši. Vidici su prelijepi i već znam da će mi do vrha trebati mnogo više od pet sati, koliko sam predviđao. Put postaje sve strmiji i neprepoznatljiviji, ali i

BRANKO BALASKO

Pogled na početni dio uspona

Gužva na planinarskoj stazi

BRANKO BALAŠKO

Stube u nebo

Krn je visok 2244 metra i najviši je vrh Krnskoga gorja, koje se strmo diže iznad srednjeg dijela toka rijeke Soče. Vršni dio okrnjenog zuba dobro je poznat zaljubljenicima alpskih vrhova jer se lako prepoznae iz svakog smjera

dalje omogućava vožnju terenskim vozilima, a naišao sam na parkirane automobile i na koti višoj od 1200 metara, na imanju na planini Leskovci.

Iako su me sa stola mamili mirisi sireva na sušenju i velika ponuda kiseloga mlijeka, nastavljam s usponom, koji je oštar i vodi stazom iznad imanja uza strme stijene Maselnika. Taj je dio puta zamoran, ali vidici itekako ispunjavaju očekivanja pa česti odmori nisu nikakav gubitak vremena. Zanimljivo je da je čitav dio staze koja vijuga uskom travnatom kosinom pokošen. To me na trenutak podsjeti na mnoga probijanja kroz koprive i kupinjake na našim planinama.

Citavim se putom mimoilazim s planinama rima koji silaze i gotovo se svi čude mom kasnom usponu, napominjući da u Gomišćkovom zavetištu na Krnu nema mjesta za spavanje. Ne pokušavam im objašnjavati svoje namjere jer bi to iziskivalo još više objašnjavanja.

– Ti nisi normalan – kaže mi priatelj (znam to i sam) – mi obično osvajamo Slovenke, a ti osvajaš njihove vrhove (ne osvajam, samo se penjem na njih)... Mi se pokušavamo sljubiti s tim ženama, a

Križanje na Pragu

BRANKO BALAŠKO

Predvečerje na vrhu Krna

ti spavaš s vrhovima (ne spavam, družim se)... da, kako to objasnit?

Na 1600 metara stiže se do velikoga područja posutoga kamenjem koje se odlomilo s obližnjih vrhunaca. Ta je dolina tek uvod u ljepote koje slijede jer se nakon kraćeg uspona, lijevo od slikovitoga Rdečeg roba, dolazi na manji prijevoj iza kojega se krije još jedna kotlina s prekrasnim jezercem odmah na njenom početku. Jezero u Lužnici prelijepo je gorsko oko, a vjerujem da je, kao i meni, mnogim planinarima gotovo nepoznato. To je jezero manje od daleko poznatijega velikoga Krnskog jezera, a nalazi se ispod vrhova Maselnika, Srednjeg vrha, Malih Peski, Škofića te je najviše krnsko jezero. Dovle nam je trebalo dva i po sata. Jezero ima oblik gotovo savršene kružnice promjera 80 m; duboko je oko 10 m, a nalazi se na visini od 1800 m. Tu predivnu sliku, kakvu smo mnogo puta gledali još kao djeca na kičastim zidnim tapetama u kućama naših iseljenika, sad mogu dirati i ona jednostavno osvaja sva osjetila. Sjeo sam na travu i ostao tako ne znam ni sam koliko dugo. Iako mnogi planinari »zatrovani« alpskim stazama s omalovažavanjem govore

o »rožicama«, žuboru potoka i zelenilu trava, ipak te slike itekako ostavljaju trag u našim dušama i jednostavno se zaljubimo u takav »prirodni kič«. Zbog toga ovu turu preporučujem svima ma kakvog planinarskog nazora bili. Tu jednostavno nema greške.

Staza nastavlja kotlinom prema prijevoju na Pragu. Postoje tri mogućnosti: lijevo tik uz jezero, sredinom po šljunčanoj kosini Malih Peski ili sasvim desno nemarkiranom stazom koja se penje na Vrh nad Peski. Nastavljam sredinom, a pogled mi se često zaustavlja na prekrasnim vrhovima koji strše iznad kotline. Na tom putu ima mnogo metalnih ostataka iz Prvoga svjetskog rata. Sve ih je više kako se približavamo poznatom ratištu na Batognici.

Na Pragu je poznato križanje staza. Desno se ide prema Komni, ravno se spušta prema Krnskom jezeru, dok se put prema Krnu penje na Batognicu gdje nastavlja njenim vršnim dijelom (petnaestak minuta od jezera). Iako se odavde otvaraju mnogi novi vidici, kojima se zaokružuju cijele Julijske Alpe, pogled je gotovo prikovan za ostatke velike ljudske gluposti – ratovanja. Pogotovo ratovanja na

ovakvom području. Iako je srce lupalo od napor-nog uspona i ono je sad skoro utihнуlo. Čovjeka obuzme tuga slavne prošlosti pa mnoge mine koje su sad postavljene poput spomenika više nisu oružje već slika ljudske patnje i stradanja. I opet sam sjedio na travi, ali sad zaokupljen drugaćijim slikama koje su vrištale u meni. Mogao sam gotovo dodirnuti Krn, ali nisam. Slušao sam grmljavinu topovskih hitaca i ljudskih boli.

Batognica je 2164 metra visoka gora. Na njoj je bila razdjelnica između talijanskih i austro-ugarskih vojnika za vrijeme Prvoga svjetskog rata. Vojnici su pune dvije godine bili ukopani u rovove međusobno udaljene tek osamdesetak metara. Čak i gledano iz doline, Batognica djeluje poput tvrđave u usporedbi s Krnom. A ona je i bila tvrđava čiji je vršni dio nestao u ogromnoj eksploziji.

Da bi se započeo uspon na vrh Krna treba se s Batognice sputiti strmim stubama u stijeni na Krnsku Škrbinu. Oprez ovdje nije na odmet jer osim opasnosti od skliznuća niza strminu ima mnogo bodljikave žice i drugih ratnih ostataka. Čak i postolje jednoga topa. Tu sam sreo i dvije Riječanke koje su se spremale za silazak u dolinu. Naravno, one nisu bile nikakva opasnost. Poslije

sam u razgovoru s domaćinom u planinarskoj kući doznao da su hrvatski planinari na tome području rijetkost. Je li tome uzrok velika udaljenost ili nedovoljna atraktivnost – teško je ocijeniti. Možda tek nedovoljna informiranost.

Na Škrbini počinje završni uspon na Krn. Za uspon do vrha potrebno je pola sata. Ispod vrha staza se razdvaja: južni krak vodi do Gomiščkovog zavetišča (2183 m), a desni ravno na 2244 metra visok vrh Krna. Nastavio sam do planinarske kuće s najljepšim balkonom u Alpama. Odатle se širi vidik na kotlinu rijeke Soče i mnoge gore u daljinu. Raspitao sam se tek reda radi o slobodnom krevetu (bilo je mjesta), kupio limenku piva i krenuo prema vrhu.

Za desetak sam minuta već uživao u vidiku s vrha. Iako su magle skrivale mnoge poznate vrhove, kako se dan bližio kraju vidici su bili sve otvoreniji. Krn je iznimno razgledan vrh i tu se može doživjeti potpuna grafika alpskog okoliša. Mangart i Jalovec na dohvati su ruke, a desno od njih slijede Mojstrovka i Prisojnik. Triglav je u središtu, poput kralja, a desno se nastavlja niz Karavanki i Kamniško-Savinjskih Alpa. Na zapadu dominira Kaninsko područje, pa Dolomiti u daljinu, a na jugu zbog udaljenosti od samo

pedesetak kilometara vrlo se često može vidjeti i Jadransko more.

Dan se polako gušio u ljepoti zalaska sunca. Daleko u Dolomitima vidjele su se munje. Bilo je još vremena samo za »spremanje kreveta« u zaklonu stijene. Tek je jedna kozica bila uznemirena mojim prisustvom jer je vrh Krna prenoćiše blaga koje pase u tom području.

Jutro je započelo dinamično, onako kako to sunce zna prirediti. Noću je trebalo navući i kapu i rukavice, no kako se sunce dizalo njegova se toplina sredine ljeta i te kako osjećala. Ovce i kozica već su napustile vrh na kojem sam ostao s još nekoliko zaljubljenika izlazaka sunca. A onda sam i ja krenuo put doline. Iako se može stazom od planinarske kuće, odabrazao sam spust do Krnske škrbine kako bih na trenutak uživao u pogledu na alpske velikane i Krnsko jezero gotovo ispod nogu. Staza cijelo vrijeme vijuga travnatom kosi-nom Krna i ubrzo shvaćaš da iako stalno gledaš auto na parkiralištu, gotovo nema kraja silasku pa noge nikako da se odmore.

Na silasku opet susrećem mnoge planinare koji se penju prema vrhu. Zanimljivo je da u dva dana nisam video ni jednu »klasičnu« planinarsku skupinu. Uglavnom su to bili parovi, pojedinci

INFORMACIJE

Početak uspona: parkiralište na planini Kuhinja (991 m)

Uspon: Kuhinja – jezero u Lužnici – Batognica – Krn 9,7 km

Hodanje: 4:45 sati (ja 5:30)

Silazak: Krn – pl. kuća Kuhinja 5,6 km

Hodanje: službeno 3 sata (ja 2:30)

i tek nekoliko obiteljskih skupina. Možda se u tome i krije smjer novoga pristupa planinarenju, i svakako je tema za razmišljanje.

Krave su i danas mirno pasle ili se jednostavno izležavale na prostranim livadama. Prošao sam pored još nekoliko reklama za prodaju kiselog mlijeka i drugih mlijecnih proizvoda, a onda sam začuo šum potoka, koji je nagovještao skori kraj silaska. Slijedilo je još nekoliko otvaranja i zatvaranja vrata u ogradama pašnjaka, da bih sjeo na klupe planinarske kuće na planini Kuhinja (1012 m). Ljubazna domaćica ponudila mi je, naravno, kiselo mlijeko, što sam sa zadovoljstvom prihvatio. Dok sam uživao u okusu hladnoga mlijeka, iz doline me je mamio pogled na zelenu rijeku.

BRANKO BALASIKO

Uzbudljiva Medvednica

Helena Novak Penga, Zadar

Medvednica¹ predstavlja tamnu mrlju u mojoj planinarskoj »karijeri« - od brojnih mogućnosti koje ona nudi upoznala sam tek ponešto. Naime, tijekom studija u Zagrebu samo sam jednom išla na Sljeme, i to zato jer sam morala - u okviru kolegija Tjelesne i zdravstvene kulture. Naša profesorica je odmah nakon tog izleta shvatila da s ekipom s Muzičke akademije nema smisla započinjati apsolutno ništa (većina ljudi nije uspjela doći do televizijskog tornja već je odustala na četvrtini ili polovini puta) te je odlučila sve obvezatne izlete preseliti na jednosatnu šetnju na Jarun. Drugu izletničku destinaciju zvanu Kraljičin zdenac – koju sam doduše samoinicijativno posjetila mnogo puta – ne možemo baš uvrstiti u respektabilne planinarske pothvate, premda se put iz Šestina koji vodi do Kraljičina zdenca službeno naziva planinarskom stazom 13. Da ispravimo bar neke nepravde nanesene čuvenoj Medvednici, B. i ja smo odlučili posvetiti joj jedan lijepi rujanski vikend.

Po našem dobrom običaju, u petak poslijepodne smo se odmah po završetku radnog vremena uputili iz Zadra našim narančastim autićem. Otprije smo rezervirali mjesta u planinarskom domu »Runolist«, ali kako je promet na auto-cesti bio gust, u »Runolist« smo došli po mraku. Dom je bio gotovo prazan, osim nas i još dvije izletnice s djecom nije bilo nikoga. Jutarnje buđenje u prohладno jutro, pogled s prozora na usnuli Zagreb te sivo nebo nekako nas ne oduševljavaju za izlet. Ali, nećemo valjda biti liniji Dalmatinici i debele snaše! Dizjemo se i u blagovaonici otkrivamo da teta kuharica priprema puno, puno

štrudli, što znači da očekuje puno izletnika. A to može značiti i sunčano vrijeme, ima teta iskustva...

Od doma se strmim šumskim putom upućujemo prema Sljemenu. Dolazimo do glavne ceste, gdje je simpatičan restorančić-birc »Grofica« koji brižljivo spremamo u pamćenje. Zatvoren je. Nigdje nema planinara. Nema nikog. Doduše, sad je na glavnoj cesti iza nas neka cura s psom, ali očekivala sam da će se doslovno probijati između izletnika. Drvenim stubištem presijecamo put i nalazimo se na Činovničkoj livadi. Posve pustoj livadi. Prijedemo livadu i nastavljamo prema tom slavnom sljemenskom televizijskom tornju. Putem ponovno nikoga. Ah, konačno nam ususret dolazi neki čovjek, a i sustižu nas dva mlađa muškarca u sportskoj odjeći. Dobro je, nismo sami.

Na vidikovcu su još zaposlenici kafića. Zapravo, lijepo je uživati u tišini subotnjeg jutra, gledati krajolik u izmaglici, ali i sunce koje počinje polako razbijati oblake. Spuštamo se do »Tomišlavora doma«, pustog hotela bez gostiju u kojem kupujemo zemljovid Medvednice.

Upućujemo se do Medvedgrada. To je prekrasna šetnja šumom za koju nam je potrebno oko sat vremena. Prvo se spuštamo strmim putom obrazljin visokim šumskim biljem i šipražjem, onda izbjijamo na široku cestu, pa opet na puteljak, pa opet na široki zemljani put. Ruta tipična za kontinentalnu planinu. Dan je sada postao prekrasan: topao, sunčan, blještav. Jesen se ni ne nazire.

Dolazimo do Medvedgrada. Ha, pa ovdje je gužva! Razredi djece s učiteljicama, rendžer koji nas ljubazno pozdravlja i divi se našim majicama s natpisom HPD »Paklenica«, roditelji s djecom – ali i stražari u srednjovjekovnoj odjeći koji su nam kopljima prepriječili ulazak u Medvedgrad. Dobrodošli na Srednjovjekovne dane na Medvednici! Ljubazne mlade dvorske dame nam objasnjavaju kako upravo očekuju dvorskua kamarilu (sada već bivšeg) ministra kulture Jasena Mesića koji otvara Festival. Drugim riječima, sljedeća 4 sata zabranjen je ulazak običnoj raji poput B.-a, mene i hrpe bijesnih izletnika, učenika i roditelja

¹ Uvodna primjedba: Neka mi poznavatelji bezbrojnih ruta na Medvednici ne zamjere nepreciznost, odnosno što ne navodim točno ime svake stope puta kojeg smo prešli. Znam da je Medvednica izuzetno bogata nazivljem, a i da pravi putopisci brิžno bilježi svaku pojedinost, no kako smo na ovaj prvi zajednički medvednički izlet išli bez zagrebačkih mentora, time smo i ostali uskraćeni za mnoge detalje. Ovo je samo skica doživljaja nekoliko temeljnih punktova Medvednice iz perspektive dalmatinsko-slavonskog planinarskog dua, a prave tekstove o Medvednici prepustamo ekspertima!

Medvedgrad na Malom Plazuru

s malenom djecom, koji su na Medvedgrad došli isključivo zbog Srednjovjekovnih dana. Tako je to kad ste pripadnik *plebsa*...

Obilazimo zidine i stižemo do Oltara domovine kojem je također pristup zabranjen (odozgo nas ljutito promatraju gorile u odijelima s kravatom), a cijelu priču komentiramo s jednom mlađom gospodom koja se nadala pokazati svojoj dječici mrvicu Medvedgrada. Vraćamo se do ulaska u Medvedgrad te odlučujemo produžiti dalje. Sljedeća destinacija je meni tako drag Kraljičin zdenac. Brzo smo tamо. U restoranu već jede mnoštvo ljudi. Mislimo produžiti dalje, kad za jednim stolom spazim ni manje ni više nego moju tetu Nenu sa šalicom čaja, tetu Nenu koja nam je mjesec dana ranije bila na vjenčanju! Preskačem klupe i uzbudeno vičem: »Teta Neno, pa otkud vi ovdje!«, a teta Nena samo što ne padne u nesvest. Ni ona ni ja ne možemo vjerovati kako smo se ovdje našle. Jer, kaže ona: »Ovo mi je prvi put nakon 20 godina da sam došla na Kraljičin zdenac i odmah sam naišla na tebe!« Sljedećih sat i pol posvećeni su tračevima, pričama i komentarima, no vrijeme nezaustavljivo teče. Moramo dalje.

Srednjovjekovni čuvari Medvedgrada

Pozdravljamo se s tetom te se odlučujemo na povratak do onog restorančića s početka priče, čuvene »Grofice«. Treba, dakle, slijediti markacije do »Runolista«. To znači puno uspona po vrućini. Putem srećemo niz interesantnih ljudi, poput bračnog para s petoro djece: mama i tata nose na leđima po jednu bebu, a oko njih trčkara još troje preslatkih klinaca. Svi su u ful planinarskoj opremi, svi su

Činovnička livada

Moram priznati da su mi Horvatove stube jedan od najzanimljivijih fenomena hrvatskog planinarstva koji – uz velebitsku i rapsku Premužićevu stazu – u meni budi apsolutno divljenje neograničenom entuzijazmu njihovih graditelja

nasmijani. Genijalno. Pohranjujem i ovu lijepu sliku u pamćenje, te idemo gore, idemo, idemo...

Na ovom dijelu Medvednice nema nikoga. Ne da više nema ljudi, nema ni markacija. Ne znamo kamo su nestale ni gdje se točno nalazimo, ali staza je tu - svakih nekoliko minuta ipak nailazimo na poneku usamljenu markaciju. Dolazimo do mini-račvanja koje je posve zaraslo u visoku travu i ne postoji na zemljovidu Medvednice. Upravo ovaj dio podsjeća me na moj Papuk, na onaj predio kod Nevoljaša: vitko drveće i zeleno lišće, čistine sa žutom visokom travom i mnogo, mnogo sunca. Nakon mozganja, konzultiranja karte i uključivanja intuicije skrećemo desno (nakon 20 metara primjećujemo da se lijevi put spaja s našim, desnim!) te postupno dolazimo do široke staze i križanja kojeg također nema na karti. Skrećemo lijevo u smjeru tornja i – nailazimo na prve izletnike u ovoj pustoši. Oni nam potvrđuju

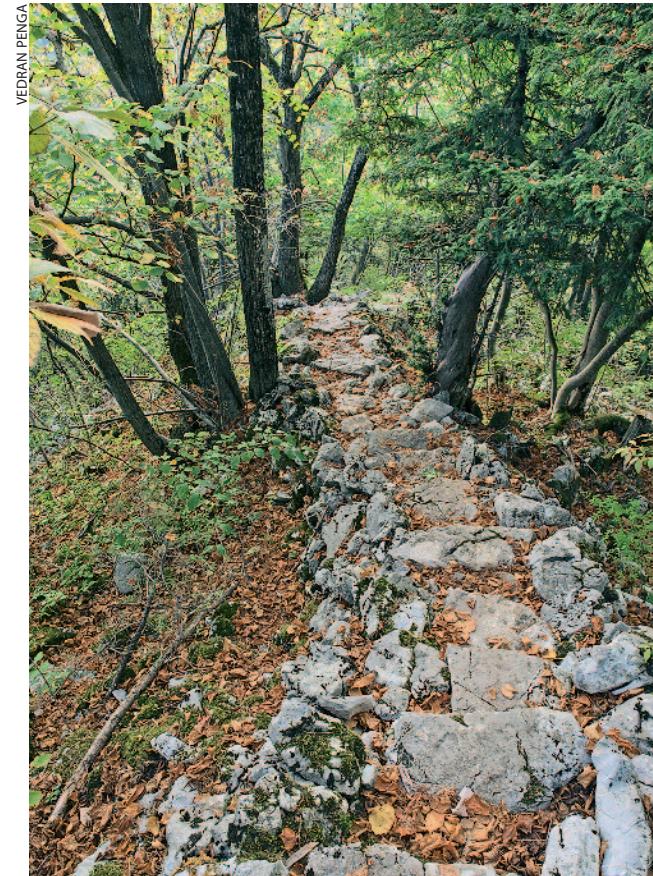
da smo na dobrom putu, a konačno se pojavljuju i prve nedvosmislene i precizne markacije.

Konačno stižemo do žičare, glavne ceste i Činovničke livade koja nas nepogrešivo vodi ka »Grofici« i onome što oko 13, 14 h svakom prošjećnom izletniku i planinaru predstavlja glavni predmet interesa – klopi! Upravo ovdje, u »Grofici«, susrećemo naše susjede iz »Runolista«. I neka nam netko kaže da postoje vremensko-prostorne slučajnosti! Prvo teta Nena, onda susjede! Naravno, prvo pitanje je ubičajeno: »Jeste li vi stvarno iz HPD 'Paklenica'?« (U sebi odlučujem da više neću nositi tu majicu.) »Što radite ovdje, na tamo neka kvoj Medvednici, kad imate divni Velebit?« Objasnjavamo da jako volimo sjevernu Hrvatsku i da želimo obići što više različitih hrvatskih planina, ali razgovor se ipak vraća na Velebit.

Nakon što smo prošli niz velebitskih lokacija, pozdravljamo se sa susjedama te se upućujemo ka »Runolistu« i našem autu. Prolazimo preko

Hunjke, ostavljamo auto na svojevrsnom mini-parkiralištu ispred naslovne poučne ploče »500 Horvatovih stuba« i upućujemo se prema tom biseru Medvednice.

Moram priznati da su mi Horvatove stube jedan od najzanimljivijih fenomena hrvatskog planinarstva koji – uz velebitsku i rapsku Premužičevu stazu – u meni budi absolutno divljenje neograničenom entuzijazmu njihovih graditelja. Ambijent je čaroban: cijeli vrijeme iščekujem da ispred mene iskoči neki patuljak, goblin ili vila. Uske kamene stube više me podsjećaju na Velebit negoli na kontinentalnu planinu, ali krški elementi nisu tako neuobičajeni na kontinentalnim planinama. Na Horvatovim stubama obišli smo sve što se treba obići: Moj naklon, Tisin ponor, Patuljkovu špiljicu, špilju Medvednicu, spomen-ploče Horvatu i Jutroviću, gotovo presušeni potok Bistri jarak i zgodno odmorište Srnec. B. i ja oduševljeno komentiramo ljepotu i posebnost ovog mjesta koje mi je promaknulo tijekom studija. Uživamo u kontemplativnom ambijentu šume i njenom prozračnom mirisu; lijepo je provesti koji sat na ovom usamljenom dijelu Medvednice i ne žuriti nikamo. No, ljeto je iza nas. Ne možemo se više zadržavati u šumi – čeka nas put do Varaždina i Varaždinskih baroknih večeri. Jesen stiže, a s njom i novi planinarski izazovi!

Horvatove stube

Zaštićena flora Medvednice - tisa uz Horvatove stube

Ne govari, osim ako misliš da možeš popraviti tišinu

Klara Jasna Žagar, Sesvete

Sprvim jutarnjim zrakama sunca livade i šume počele su vrvjeti živahnosću i nemicom. Sunce je blago i osigurava ugodnu tromost uma. Nakon prospavane noći na Ivićevoj su se livadi počele otvarati cvjetne glavice ivančica, žabnjaka ljutića, livadnih režuha, puzavih i crvenih djetelina, Pontederovih karanfila. Sitne bobice šumskih jagoda rasule su se po travi ispod grmova kupina. Slavuj se lukavo pritajio u grmu pasje ruže i sasvim neprimjetan čeka da opaki lovac jastreb potraži plijen u drugom kutu šume. Kosovi, sjenice i češljugari nadmeću se u jutarnjoj simfoniji, a leptirići lepršaju među cvijećem mašući krilima u ritmu otkucaja srca.

Kovrčava kiselica pored puta u djeliću me je sekunde vratila u djetinjstvo i izmamila osmijeh na lice. Sjetila sam se njezina ugodnog, blago kiselkastog okusa u ustima. Sjetila sam se ruku, ljepljivih od mlijekočnog soka iz stabljika maslačaka i pahuljastih padobrana plodova njihovih roški otpuhanih u zrak, vijenaca i lančića ispletenih od tratinčica i ivančica i nevinih dječjih snova davno odsanjanih i sa stvarnošću drugačjom od očekivane.

U sjeni stare trešnje zrak nekako drugačije miriše. Zagledala sam se u zelenu i modru daljinu. Vidikom je dominirala panorama Donje Planine. S visine sam promatraла crkvu svetog Jurja, dvije stare lipe, dvorišta, krovove kuća i pitome prigorske brežuljke. Bila sam žena u prolazu kroz planinu. Željela sam što prije zaboraviti neke

Lipa i Tepčina špica iz Donje Planine

osobne probleme. Nisam brinula o vrevi velikoga grada. Sad su mi trebali samo opojni mirisi bazge i bagrema, raspjevane šume i raskošne livade – moja najdraža planina. U njoj sam pronašla sreću koju već dugo nigdje drugdje nisam uspjela pronaći i o kojoj već dugo nisam ni s kim razgovarala. Kod nostalgijske je najgori osjećaj izgubljenog svijeta koji nestaje zauvijek.

Putovanje kroz vrijeme lijek je za dušu. Dovoljan je tek trenutak da mi prošlost obuzme misli i da se pred mnom prostru raskošne sjenokoše – male, zelene oaze unutar šuma. Do mene su dopirali ritmički zvuci oštrenja oštrica ručnih kosa dobro otklepanih brusovima izvađenima iz volovskih rogova koji su služili umjesto vodira i umorni uzdasi kosaca kojima znoj oblijeva čela dok u rano jutro zasukanih rukava kose Ivićevu livadu, tupi udarci motika koje zasijecaju zemlju dok žene uz žamor ogrču krumpir na Tituševoj livadi, glasovi koji se oko podneva skupljaju uz objed izvađen iz pletenih košara i prostrt na trošnjoj, gruboj deki u sjeni nekog drveta. Francovu livadu, koja je prije četrdesetak godina bila košenica gnojena stajskim gnojivom, danas su zarasli grabovi, kesteni, bazge, bagremi, kupine, bršljani i veprine. Nekošene livade postupno se pretvaraju u šikare i šume. Biljne zajednice nemilosrdno smjeđuju jedna drugu.

Pejzažna različitost u odnosu prema drugim dijelovima Medvednice, raznolikost flore i faune te mnoštvo geomorfoloških detalja rasutih po njegovoj okolini osobito su bogatstvo područja Lipe. Područje je 1975. izdvojeno i proglašeno rezervatom prirodnih predjela te stavljeno pod posebnu zaštitu kao značajni krajobraz unutar Parka prirode Medvednica. Danas neću, kao obično, svratiti u planinarski dom, nego ću samo izmisliti kratku molitvu u Kapeli hrvatskih mučenika i nastaviti šetnju očuvanom prirodnom kroz bujnu, mladu, zelenu šumu. Nekad treba promijeniti put, krenuti ranjen, vratiti se izliječen.

U prozračnom šumarku sunce se poigrava svjetлом i sjenama. Kukavica kuka, kos zviždi, bumbar zuji, pčela leti s cvijeta na cvijet. Oprezan veliki djetlić kljunom razbijaju koru nekog debla kako bi došao do kukaca ili njihovih ličinki. Jastreb tiho odleti s bukve pored puta u dublju šumu nadajući se da je ostao neprimjetan, a onda raširi krila i vine se u nebeske visine. Cijelim

bićem osjećam tišinu što lebdi nad Rumlecom. Prirodni izvor pitke vode tek je nekoliko koraka udaljen od križanja šumskega putova. Nekada je bio mnogo izdašniji i nije presušivao. Ljudi su njegovu ukusnu, hladnu vodu prikupljali s divljnjem i poštovanjem kao dio sebe, kao dio svoga postojanja. Danas je gotovo suh. Tek poneka kap sklisne poput suze niz njegovo kameno, izlizano lice. Nedostatak kiša i snijega ispraznio je njegovu gladnu, podzemnu utrobu. Izgleda poput umorna starca koji klonule glave ostavljen u tišini šume uzalud gubi dane.

U pravom labirintu označenih i neoznačenih putova na kojima nema baš nikoga krije se Tepčina špica. Sa šumovitoga grebena nema prostranih vidika, ali se na njemu prelijepo miješaju modra boja neba i zelena boja tek prolistalih krošnja običnih grabova i hrastova kitnjaka. Narod priča da je ovdje nekad bio veliki grad koji je izgradio neki Kara pa se u spomen na njega selo u zagorskom podnožju zove Karivaroš. Ako je ovdje zaista bio grad, ostatke njegovih zidova prekrila je šikara. Na vrhu je Tepčine špice malo preživjelih svjedoka daleke prošlosti ovog dijela Medvednice. Samotna slušam zvukove šume. Silinom groma do mene dopire tišina, a mojim umom zavlada spokojan mir.

Silazak u Veliku peć uvijek je nov izazov. Puteljak među bukvama i grabovima blago se spušta prema grubim stijenama, a svjetlo se mijenja od blistavoga prema sumračnom. Tragovi noćne gozbe starih latalica divljih svinja ostali su sačuvani u preoranoj zemlji duž dijela puta. Oslušujem zvukove njihove prisutnosti, ali čujem samo tišinu. Krajolik se mijenja od pitomoga u krševit, a vegetaciju obogaćuju reliktne zajednice lipa i grmolikih tisa. Vrh Velike peći stjenovit je, ali nije posve gol. Ukršavaju ga kalničke šašike i perunike, patuljaste bukve i grabovi, koji se uspješno bore s krajnjim oskudnim životnim uvjetima.

Staza što se spušta s vrha Velike peći do njezina ulaza veoma je strma, mokra i skliska te nalaže oprez pri svakom koraku. Učinilo mi se da osjećam onu posebnu vrstu slatke nesigurnosti, s osjećajem nemoći u usporedbi s vlastitim željama, bez koje ne bih ni pokušala sići u podzemlje. Zahtjevna staza koja vodi uza sam rub litice završava pred ulaznim otvorom. Velika peć ustvari je mala pećina velikoga ulaznog otvora koja je

Planinarski dom »Lipa«

veoma uskim kanalom povezana s dvjema manjim dvoranama. Obuzimaju me nelagoda špiljske tame i tišina svojstvena utrobi Zemlje. Čini mi se da hladnoća unutar špilje potječe upravo od njezine tame. Šuteći sam slušala kapanje vode i znatiželjno promatrala sičušne promjene na pećinskim ukrasima jer one značajnije dogodit će se stotinama, a možda i tisućama godina poslije – bez mene. Nevjerojatno je kakvo su kameni tkanje i pletivo sposobne napraviti kapi vode. Kapi vode uvijek pronađu svoj put. Nekada su u Velikoj peći obitavale kolonije šišmiša i sova, ali zbog prekomjernog uznemiravanja ovdje ih više nema.

Na vrhu Velike peći blista dan u svoj punini proljetnog sjaja. Raskošna šuma smaragdnozelene boje, boje života, na modrom nebu ističe stožac Tepćine špice. Dok gledam u daljinu, obuzima me jasan osjećaj tišine. Intimnost trenutka koji budi uspomene prožima me do srži. Sve je sadržano u tom trenutku: prva spoznaja da postoji planina, topao čaj u planinarskoj kući, večeri uz svijeće, zvjezdane noći, prvo buđenje u sobi dežurnog na gornjem ležaju drvena kreveta, prvi vjetar u kosi i kišne kapi na licu, leptir na ruci i vjeverice u kroš-

njama stabala. Mnogo je sjećanja, poput pečata, snažno utisnuto u sve godine, dane i sate koji se zovu pamćenje. Svježina proljeća ispunjava me sanjarenjem. Osjećam se sigurnom u svojoj tišini, u svojoj planini. Osjećam da nije svaki latalica izgubio stazu.

Ponekad, kad čovjek razmišlja o prošlosti, izgubi osjećaj za vrijeme. Na kraju dana, izgubljena u tišini, spoznala sam da sve što mi je potrebno da bih bila sretna – već imam: opojne mirise bazge i bagrema, raspjevane šume i raskošne livade – svoju najdražu planinu. Planina je tišina uma. Tišina uma je muzika duše. Zašto zapravo ne čujem tišinu? Zbog sebe. Zbog buke unutar sebe. Kad počnem slušati, nestaje buka jer ne može postojati unutar ljepote kakva je tišina. Tišina od koje je sazdana planina, tišina kojoj se uvijek iznova vraćam, tišina zbog koje me obuzimaju sreća i radost. Dovoljno mi je da kroz vlastito srce uđem u tišinu i na trenutak u njoj boravim. Čini mi se tada da čeka da nešto kažem, ali ne znam što bih joj rekla. Samo se umirim, sklopim oči i ne govorim, jer govorom ne mogu popraviti tišinu.

Za prijatelja!

Krešimir Milas, Zagreb

– Kaj ćemo uzet’ za izlet? Daj stavi litru vode i zemi majice ak’ bu hladno. E, svakako i fotić, da lupimo fotku. Dosta je samo onih s mobitela – a nije samo s mobitela.

Polazimo od auta. Bojko i ja. Idemo pod stijenu Vršca. Pored najpotrebnijega, u velikom je ruksaku kamen koji smo prije četiri mjeseca donijeli iz doline Vrata. Domagoj Bojko dao je na njega ugravirati ime prijatelja: »Martin Užarević«, i ispod toga: »1982–2011«. Kamen je težak pa ćemo se mijenjati dok ga nosimo. Jučer smo penjali Wisiakov smjer u Triglavu pa »nismo baš friški«, kako to uobičavamo reći. Pored toga Bojka je ukliještilo u leđima i ramenu, a menebole rebra od pada s bicikla.

Koračamo s noge na nogu. Koračamo. Sustizemo dvije Talijanke, očito penzionerke, a jedva smo brži od njih. Putem se mijenjamo za ruksake. Meni kamen, njemu okrjepa. I obratno. Natučena rebra svakim me korakom podsjećaju na pad s bicikla i kamen u ruksaku.

Jučerašnji je dan bio odličan. Cijeli smo se dan zafrkavali, pomalo penjali i nismo prestajali razgovarati. Trebalo nam je desetak sati za pristup, penjanje i silaz. A danas šutimo i nije nam do razgovora. Ne samo zato što nam je teško. Kroz glave nam prolazi da je upravo prošla godina od Martinove pogibije. Nosimo prijatelju spomen-ploču. Ima li što teže?

Ususret nam dolaze Elvin i Davor. Planirali su penjati »Puntarski smjer«. Isti onaj u kojem je Martin poginuo prije točno godinu dana. Došli su ispred ulaza u smjer i okrenuli se. Nije dan za to, slažemo se svi.

I opet se mijenjamo za ruksake. Prelazimo korito suhog potoka. Na sreću, u prtljažniku Bojkova auta našli smo dva hodačka štapa koje inače rijetko koristimo. Sada nam dobro dođu s kamenom od 30 kg na leđima.

Kamen planiramo staviti negdje uz stazu, na neko lijepo i vidljivo mjesto. U ovom nam je trenutku itekako bitno da svatko tko prođe

Spomen-kamen, klupa i uspomena na prijatelja

Alpska ruža

procita Martinovo ime i barem ga se na taj način prisjeti.

Treba nam odmor. Zastajemo uz velik kamen pored staze koji pravi odličan hlad. Ovo bi bilo odlično mjesto za smještaj spomen-kamena, ali je ipak odviše daleko od ulaza u Puntarski smjer. Nakon odmora nastavljamo put bez naprtnjača i nakon petnaestak minuta dolazimo do prekrasne vode uza samu stazu. Gotovo bez riječi,

očima, slažemo se da je upravo to mjesto koje smo tražili.

Kratak počinak i umivanje u ledenoj alpskoj vodi pune nas snagom. Bojko svakako želi otici do ulaza u smjer. Mora, kaže. Iz istog razloga ja ne želim. Dogovaramo se da on ode do ulaza u smjer, a ja ću se vratiti po kamen. Naći ćemo se ponovno ovdje za pola sata.

Bojko me budi iza sna. Čim sam donio kamen u trenutku sam zaspao, s ruksakom na leđima. Počinjemo slagati postolje na koje ćemo smjestiti Martinov spomen-kamen. Šutimo obojica. Tek dobacimo poneku riječ tijekom slaganja kamenja.

Konačno se smirujemo. Kamen je postavljen. Ležimo umorni pored staze. Kao da nam je teret pao sa srca. Kraj nas prolaze planinari. Neki nas zaobilaze u tišini, a s drugima započinjemo razgovor. Prolazi Miha, planinar s dva sina. Gleda nas i kamen. Započinje kratak razgovor. – Nevarni su hribi – kaže. To znamo. Jako dobro znamo.

Vrijeme je za povratak. Okrećem se prema kamenu i dobacujem: – Bok, stari! Glupo je pozdravljati kamen, ali nemam ništa osim njega. Hodajući prema dolini razmišljam što ću kad jednoga dana zaboravim zvuk Martinova smijeha.

Odmor nakon postavljanja kamena

Na Tursku goru!

Jelena Bošković, Velika Gorica

Na temelju upisanih željenih i idealnih karakteristika osvajača Turske gore Renato posebni računalni program izbacio je sljedeća imena: Ana, Damir, Danijel, Igor, Jelena, Ljiljana, Marko, Renato i Šajba. Iako se na prvu čini kao da nije dobar omjer muških i ženskih snaga (šest muškaraca i tri žene), računalo zna, a praksa je dokazala tko je jači spol i da svaka žena vrijedi koliko i dva muškarca. I to je to, naš dream team »Turska gora« zaputio se u subotu 16. lipnja u ranim jutarnjim satima prema Logarskoj dolini. Zbog poštivanja svih ograničenja brzine na cestama, a sve zato da ne bismo podebljali slovenski državni proračun, naše je putovanje trajalo četiri sata, s odmorom za kavu u Laškom, u pizzeriji »Špica«, koja je nekima u trenutcima slabosti, u nedjelju, dok smo vrludali vrletima Kamniško-savinjskih Alpa, bila motiv da se ne predaju. Na ulazu u Logarsku dolinu ipak pridonosimo sloven-

skom proračunu jer, budući da je sezona, ulazak moramo platiti 8 eura.

Za početak – zagrijavanje mišića. Lagana šetnja do Orlova gnijezda, fotografiranje uz slap Rinku i uživanje u svježini koja se oko njega širi. Kad smo se zagrijali, vratili smo se do kombija, presvukli i u punoj »ratnoj« spremi žustro krenuli prema Domu na Okrešlu ili Frischaufovom domu. Na strmoj uzbrdici, po najvećem zvizdanu i pod opterećenjem velikih ruksaka dream team se pokazao u punom sjaju i uz dva kratka odmora za osvježavanje na potoku (da baš ne kolabiramo već prvi dan) stigli smo do doma u rekordnom vremenu. Čovjek bi pomislio da nam se nekamo jako žurilo ili da smo bili nečim gonjeni.

A kod Doma – uživancija. Ispijanje kavice ili pivice (kako kome drago), sunčanje, časkanje. Ipak, kretati se mora. Nakon okrjepe krećemo u izvidnicu sutrašnjeg puta. Sunce nemilice prži,

a mi se korak po korak upoznajemo sa stazom kojom sutra krećemo prema vrhu.

Dan završavamo u ugodnom druženju ispred doma, okruženi mladim slovenskim penjačima koji su pristizali u sve većem broju kako se dan bližio kraju. Sudeći po rasrganim hlačama, neki su se izgleda jako dobro upoznali s okolnim stijenama, a mi s njihovim donjim rubljem. Dečki iz našeg tima koji su se odlučili za kartanje brzo su spoznali da se nije pametno igrati sa ženskim dijelom tima jer ih je Ljilja ne pobijedila, nego devastirala.

Nikako ne smijem zaboraviti spomenuti gulaš u domu koji bi Šajba svakako svima preporučio. Cijena – prava sitnica – 7 eura, a bio bi zaista sjajan kad bi mu se dodalo još povrća i mesa. Ja ga nisam probala, ali bio je prava zvijezda našeg izleta.

I konačno nedjelja. Rano jutro, u 6 i pol krećemo prema vrhu, a sunce već prži li ga, prži. Krenuli smo dobrim tempom i prije nego što

smo uspjeli postići radnu temperaturu muški dio tima počeо je gundati, kvocati, »grintati«, uzdisi, puhati, ronzati, jecati, zapomagati. Što možeš očekivati kad ideš s muškima u planinu! Ipak, nitko ne obraća pozornost na njih nego šibamo prema hladu koji se nalazi na ulasku u Turski žleb i udaljen je od nas kojih dva do dva i pol sata. Naravno, do tog hладa stižemo mnogo brže. Eto, kad imaš jake motive ništa nije nemoguće.

A, u hladu – hladno! Onako oznojeni brzo se oblačimo, a odmah stavljamo i svu opremu na sebe (kacigu, pojasa, set za samoosiguravanje) jer počinje uspon po ferati. Odmah na početku, kukanje i zapomaganje iz muškoga klana, ali to je bilo više radi folklora. Kad su pridobili svu potrebnu pažnju ženskoga klana svi hrabro i uigrano idemo po sajlama i klinovima, a dečki pokazuju da su oni ipak veliki dečki, da nisu mimožice ovog doba.

Po ferati idemo spretno i brzo, bez poteškoća, a prava zabava nastupa pod vrhom Turskoga žleba. Nagib pitaj boga kolik, meni se čini 80%-tan, ali ako i nije tolik, svakako je jako strmo. Idemo četveronoške, u mislima nam je stalno uzrečica »...korak naprijed, nazad dva...« jer uspon doslovce tako i izgleda

Po ferati idemo spretno i brzo, bez poteškoća, a prava zabava nastupa pod vrhom Turskoga žleba. Nagib pitaj boga kolik, meni se čini 80%-tan, ali ako i nije tolik, svakako je jako strmo. Idemo četveronoške, u mislima nam je stalno uzrečica »...korak naprijed, nazad dva...« jer uspon doslovce tako i izgleda

meni se čini 80%, ali ako i nije toliki, svakako je jako strmo. Idemo četveronoške, a kroz glavu stalno prolaze stihovi »...korak naprijed, nazad dva...« jer uspon doslovce tako i izgleda. Posebno zabavno postaje kad pokreneš kamen koji onda pokrene još lavinu kamenja. Zabavno je naime onom ispod tebe koji se onda trudi da ne postane veliki kamen u toj lavini i ubrzanim postupkom ne dode do točke odakle je uspon počeо.

Kad smo svi uspješno prošli preko sipara nastavljamo lagano još dvadesetak minuta prema vrhu. I onda, tananana, evo nas na cilju. Na sve strane šire se prekrasni vidici, a mi ponosno zaključujemo da su ovi vidici bili vrijedni truda. Na vrhu – guštamo! Jedemo, pijemo, fotografiramo se, sunčamo, zezamo se, smijemo! A onda, pokret – slijedi silazak! Mislimo: »Dobro sad ćemo se tu malo spustiti i u domu smo« no sa svakim korakom sve više spoznajemo da smo u zabludi i da slijedi duži dio puta. Silazak je doista strm, a onda odjednom uspon, također dosta strm... ali to nije sve: taj uspon je beskonačan. Muškarci su se opet iskazali u gundanju, sad mi je jasno zašto su ih žene pustile da izbivaju cijeli vikend...

Sunce nam nije baš saveznik, često bismo se i sa čežnjom sjetili svježine koja se širila oko slapa

Rinke, a u mislima nam je često i ona pizzerija. Ipak, koliko god strmo bilo, okruživali su nas tako prekrasni krajolici da je to bio pravi užitak. Kad su se već gotovo počeli oriti stihovi: »Ima li kraja?...« ugledasmo ravnu travnatu stazicu koja vodi do doma na Kamniškom sedlu. To je prilika za odmor, i to malo duži. Naš dream team uglavnom uživa u sjeni, a ja usamljena uživam u palačinkama s nutelom na suncu i kao takva brzo postajem metom slovenskih udvarača. Zbog poštivanja plana izleta moja romantika završava i prije no što je počela. Ostajem usidjelica do daljnjega.

U laganom ritmu, šaleći se i uživajući u zadivljujućim vrhovima koji su nas okruživali, stigemo nakon kakvih sat vremena do Frischaufovog doma. Tamo preslagujemo ruksake, za promjenu još malo časkamo i krećemo prema Logarskoj dolini. Silazak je brz. U dobrom raspoloženju, razdragani, raspjevani krećemo prema Zagrebu, sa zadržavanjem u već spomenutoj pizzeriji.

Bio je ovo još jedan sjajan izlet. Popeli smo se na Tursku goru (2251 m), a taj uspon zaista nije šala. Guštali smo, družili se, smijali se! Renatov specijalni računalni program bio je u pravu, bolju ekipu nije mogao složiti, ovo je bio pravi dream team.

V R H

Bojin kuk (1110 m)

Bojin kuk je najviši vrh u Bojincu, području neobično slikovitih vapnenačkih kukova na južnom Velebitu. O ljepoti Bojinca najbolje svjedoči činjenica da su granice Nacionalnog parka Paklenica proširene tako da Park obuhvati i Bojinac kao zapadnu, izdvojenu cjelinu. Iako je Bojinac iznimno slikovit, treba imati na umu da je uspon na najviši Bojin kuk zahtjevan pa se ne preporučuje neiskusnim planinarima. S vrha se lijepo vidi more i prostrana visoravan Velikog i Malog Rujna, no najveću pozornost ipak privlače okolni uspravnii kukovi Bojincu. Vidik s Bojina kuka jedan je od najljepših na južnom Velebitu.

Žig: Metalni žig se nalazi na vrhu

Prilaz: (Milovci –) V. Vaganac –

Bojin kuk **1.30 h**

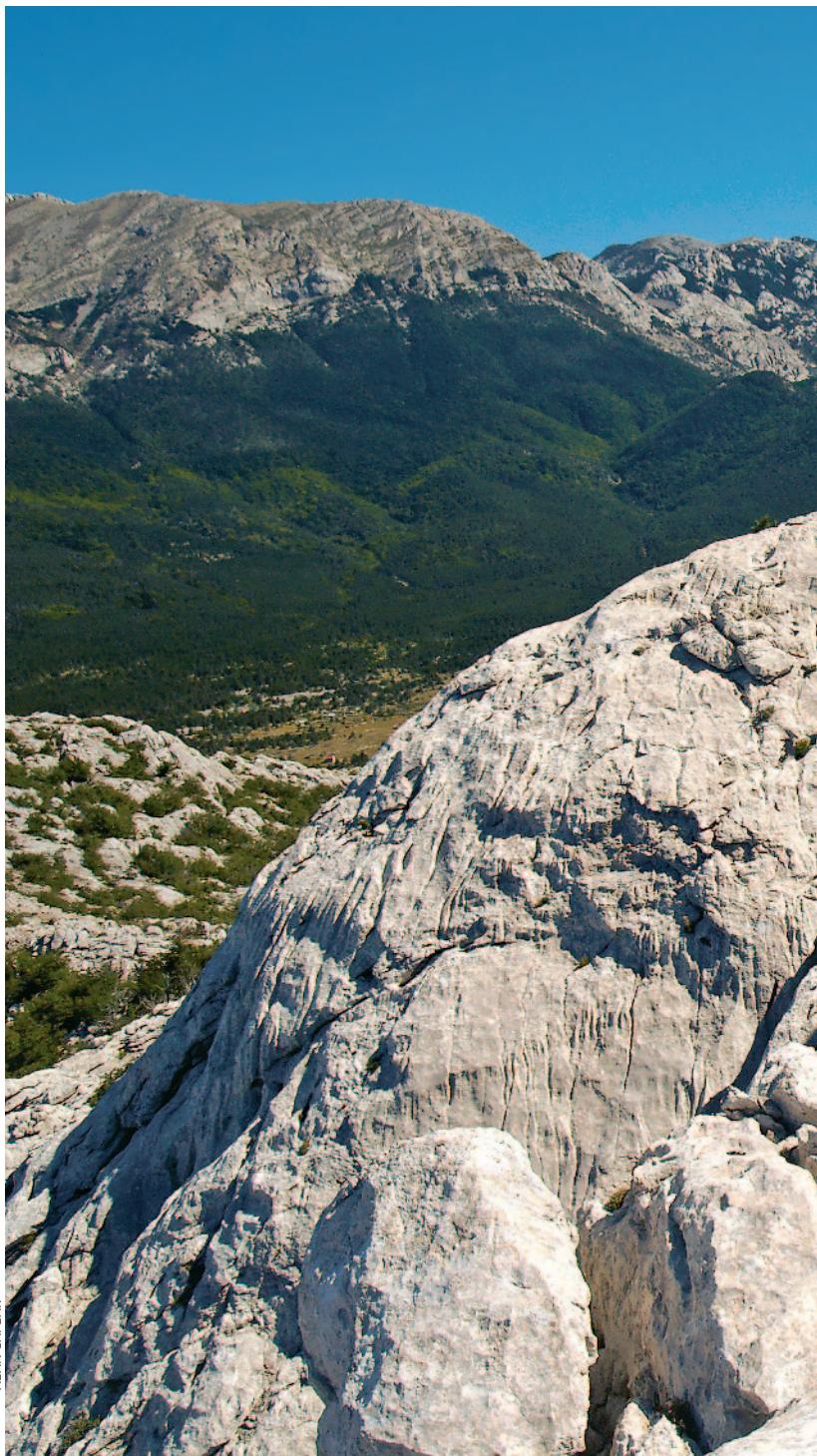
Veliko Rujno – Bojin kuk **1.30 h**

Automobilom se najbliže može prići iz Starigrada Paklenice (Milovci) do prostranog brdskog parkirališta kod Velikog Vaganca (dalje se nastavlja slabija cesta za Veliko Rujno). Od parkirališta kod Velikog Vaganca do Bojincu može se doći za 1.30 h, a do Velikog Rujna za 2 h. Oko Bojina kuka, kroz teško prohodno krško područje u kojem ima nekoliko markiranih varijanti, treba pažljivo birati put. Na vrh se uspinju dva puta, oba razmjerno zahtjevna.

Zemljovidi: Paklenica (Astroida), Nacionalni park Paklenica, 19 (Smand)

Kontrolna točka: Hrvatska

planinarska obilaznica, Paklenički planinarski put (neobavezna KT)

ALAN ČAPLAR

U svakom broju predstavljamo planinarske kuće, obilaznice, vrhove Hrvatske planinarske obilaznice, zanimljive internetske stranice i poneku zanimljivost iz prošlosti

Planinarska obilaznica Špiljama Lijepe naše

Tip obilaznice: točkasta

Godina osnivanja: 2003.

KT: Veternica, Grgosova špilja, Vrlovka, Lokvarka, Vrelo, Baredine, Biserujka, Baraćeve špilje, Plitvičke špilje, Samograd, Manita peć, Cerovačke špilje, Vranjača, Zmajeva špilja, Modra špilja, Tunel za vodovod Talijanova buža (neobavezna), Tunelsko sklonište Bunker (neobavezna)

Uvjet za priznanje:

Obilazak barem 10 od 15 uvjetnih kontrolnih točaka

Upravlja: HPD

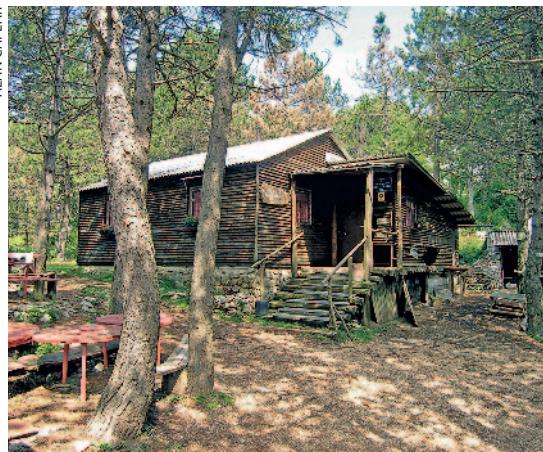
Željezničar, Zagreb

Informacije: Damir Bajš
098/231-876

Među prirodnim zanimljivostima sasvim osobito mjesto zauzimaju fenomeni podzemlja. Stručnim jezikom zovemo ih speleološkim objektima, a običnim jednostavno - špiljama i jamama. U Hrvatskoj je danas poznato više od 8.000 špilja i jama, a dvadesetak ih je uređeno za turistički posjet i mogu se posjetiti bez posebne opreme kakvom se koriste speleolozi, u pravilu uz stručno vodstvo vodiča.

Planinarska obilaznica »Špiljama Lijepe naše« ima 17 kontrolnih točaka, od čega je 15 izbornih i 2 neobavezne. Posjet svakoj KT dokazuje se otiskom žiga na predviđenom mjestu u dnevniku, a ako se ne može doći do žiga, fotografijom ispred ulaza. Dnevnik obilaznice može se nabaviti u HPD-u »Željezničar«, Trnjanska 5b, 10000 Zagreb, utorkom od 18.30 do 20.30 sati ili se na toj adresi može naručiti poštom. U cijenu dnevnika obilaznice nije uračunata cijena značke, koja je vrlo povoljna. Pravo na kupnju numerirane značke obilaznice ima svaki obilaznik koji dokaže da je obišao najmanje 10 špilja po osobnom izboru, a koje su KT obilaznice.

ALAN CAPIK

PLANINARSKA KUĆA

Planinarska kuća Korita (1010 m)

Planinarska kuća Korita (1010 m) nalazi se u blizini nepresušnog izvora Korita, podno strme stijene Brajkova vrha. To je drvena brvnara s blagovaonicom, kuhinjom i skupnom spavanaonicom. U kući vikendom dežuraju članovi PD-a Glas Istre iz Pule. Od kuće, a pogotovo sa stijene Brajkova vrha, pruža se pregleđan vidik na središnji dio Istre. Kuća je pogodno ishodište i odmorište za uspone na najviši vrh Ćićarije Veliki Planik, Županj vrh, Brajkov vrh i druge atraktivne ćićarijske vrhove,

INFO

Otvorena: vikendom

Opskrbljena: pićem, jelom po dogovoru

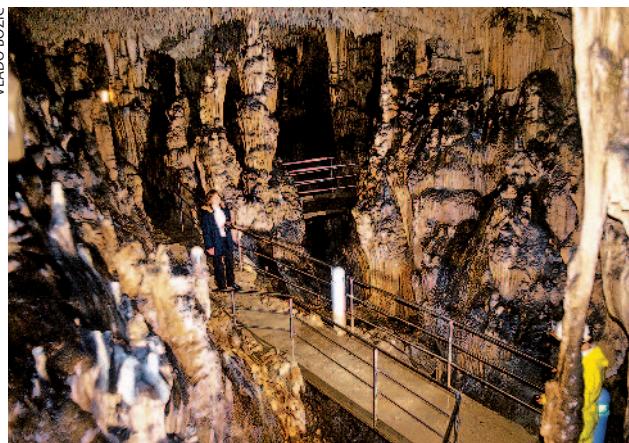
Mesta za noćenje: 30

Upravlja: PD Glas Istre, Pula

Informacije: Aldo Buršić

098/390-346

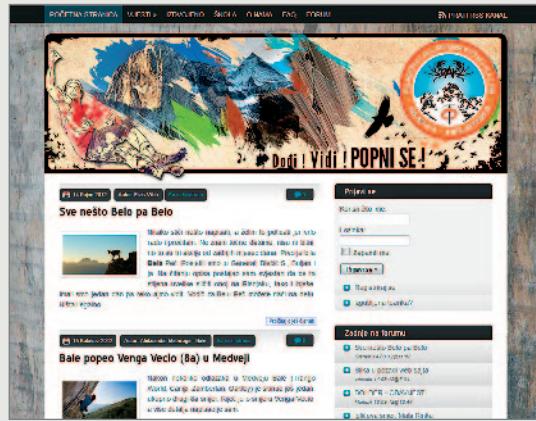
Prilaz vozilom: nema prilazne ceste, najbliže ceste u selu Brhudac (45', prilaz iz Lupoglava) i slab mak. kolnik Račja Vas - Veprinac (Veprinački put - 45' od kuće)

Špilja Biserujka na otoku Krku

www.rak-rijeka.org

Riječki alpinistički klub (RAK) jedno je od najaktivnijih žarišta alpinizma u Hrvatskoj, a iako klub nije velik, djelatnost mu je nakon niza uspješnih godina i dalje je u zamahu. RAK-ov web razlikuje se od većine klasičnih webova po pristupu - opće informacije o samom klubu obrađene su tek sporedno, a prednost imaju aktualnosti iz rada kluba. Drugim riječima, na ovom webu uspjealo je ono što većini drugih ne polazi za rukom - razmjerne redovito objavljivati aktualne vijesti, izvješća i putopise s izleta i tura koje na čitak način pišu članovi udruge.

www.rak-rijeka.org

IZ PLANINARSKE PROŠLOSTI

Uspon Filipa V. Makedonskog na planinu Hemus

Makedonski kralj Filip V. Makedonski (238-179. pr. Kr.) izveo je u drugom stoljeću prvi poznati planinarski uspon u našoj blizini, negdje na Balkanskom poluotoku. Prema antičkom povjesničaru Titu Liviju (21. glava u XI. knjizi njegovih djela), taj se kralj, pripremajući se za osvajački rat, uspeo 181. pr. Kr. na najviši vrh gore Hemus, nadajući se da će s vrha vidjeti svu svoju zemlju od Jadranskog do Egejskog mora.

Uspon je bio vrlo težak. Trajao je tri, a silaz dva dana, što za čovjeka u dobi od 57 godina, makar jahao i na konju, nije bio mali napor. Na vrhu se teško razočarao jer je bio obavijen maglom, no to ga nije omelo da ondje postavi žrtvenik bogu Zeusu.

Dvije tisuće godina poslije toga razvila se polemika koji je vrh bio taj Hemus i kako se danas zove. Neki su mislili da je to Ljuboten u Šar-planini koji se nekoć smatrao najvišim na Balkanu, Bugari su navijali za Musalu, Rilu ili Staru planinu, ali se ni sami među sobom nisu mogli složiti koji je to od ta tri vrha, a jedan je srpski geograf ponudio kao kompromisno rješenje Solunsku glavu (2540 m) južno od

Solunska glava

Skoplja s koje se, po narodnoj predaji, vidi Solun na Egejskom moru.

Pitanje je i danas otvoreno. Pregledan članak o toj temi Faruka Islamovića objavljen je 2005. u »Hrvatskom planinaru« (br. 3, str. 95).

prof. dr. Željko Poljak

Vremeplov

1. 10. 1953. izašao prvi broj časopisa »Speleolog« koji još danas izdaje HPD »Željezničar« u Zagrebu

3. 10. 1887. Meyer i Purtscheller prvi se popeli na vrh Kilimanjara (5963 m), najviše planine u Africi

3. 10. 2001. počeo sastanak IKAR-a (Svjetskog udruženja gorskih službi spašavanja) u Makarskoj

10. 10. 1931. otvoren Dom na Ljuvaču na Mosoru, kasnije nazvan po prof. Umberto Girometti

12. 10. 1958. otvorenje planinarskog doma na Kleku

15. 10. 1874. osnivački sastanak Hrvatskog planinarskog društva u Zagrebu pod predsjedanjem dr. Gjure Pilara

18. 10. 1986. hrvatski alpinisti po prvi puta ispenjali neki prvenstveni smjer u himalajskoj stijeni - južna stijena Ama Dablamu (6846 m)

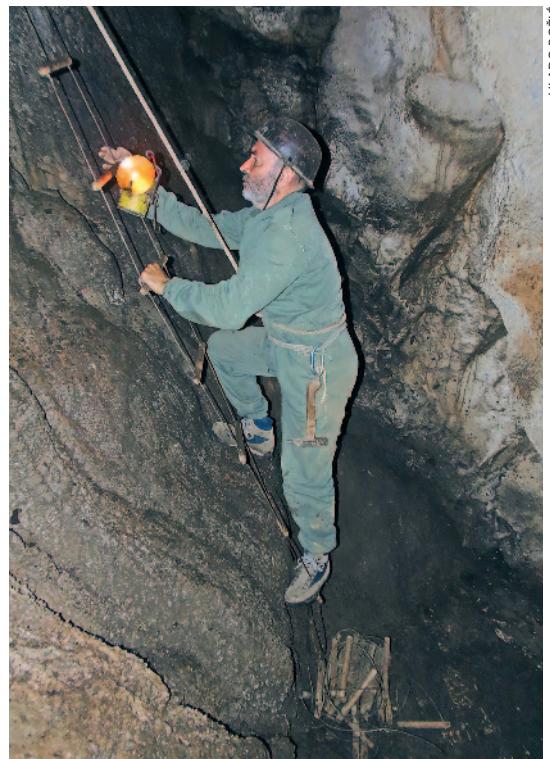
19. 10. 1954. austrijska ekspedicija prva se popela na Cho Oyu (8201 m)

Fosilijada, skup starih špiljara – »fosila«

Ove godine održana je već 14. fosilijada, opet u organizaciji Speleološkog odsjeka PDS-a »Velebit« u Zagrebu. Glavni organizator tih skupova je speleolog i alpinist Marijan Čepelak – Maligan, koji već niz godina živi u Španjolskoj, ali dolazi u Zagreb svakog ljeta i okuplja svoju generaciju speleologa i alpinista.

Na ovogodišnjoj fosilijadi, održanoj 8. i 9. rujna u šumi pokraj špilje Pivnice, udaljene oko 1 km od Žakanjskih sela, uz Kupu i granicu sa Slovenijom, okupilo se mnogo sudionika, jer su uz špiljare bili pozvani i alpinisti. Prisutno je bilo 46 članova iz PDS-a »Velebit« i HPD-a »Željezničar«, dvoje djece i dva psa, a bilo je postavljeno 26 šatora. Druženje je trajalo od subote popodne do kasno u noć uz gulaš i roštilj, s pjesmom uz tri gitare i dvije usne harmonike.

Sutradan, u nedjelju dio sudionika posjetio je špilju Pivnicu, udaljenu stotinjak metara od logora, istraženu točno prije 50 godina, tj. 5. i 7. rujna 1962. godine. Od osam tadašnjih istraživača sada su ovdje bila prisutna trojica: Marijan Čepelak, Hrvoje Maligan i Davor Županić. Da bi obnovili sjećanje na ondašnje istraživanje te relativno male špilje s nekoliko manjih skokova i vodom, Vlado Božić posudio je iz Speleološkog muzeja SO-a HPD-a »Željezničar« stare špiljarske ljestvice s drvenim prečkama, staro konopljano sukanu uže i staru kožnatu kacigu, a Čepelak je donio svoju staru, klasičnu karbidnu lampu. Spuštanje i penjanje po ljestvicama

VLADO BOŽIĆ

Marijan Čepelak demonstrira stare speleološke vještine

Druženje speleologa »fosila« u večernjim satima

na prvom skoku špilje, osiguran užetom i karbidnom svjetiljkom u ruci odglumili su Marijan Čepelak i Vlado Božić, dok su ostali sudionici ljestvice savladali u svojoj sadašnjoj speleološkoj opremi. Obnovljeno je znanje navezivanja na uže, postavljanje i raspremanje ljestvica (izvlačeњe i namatanje), kao i slaganje starog užeta na prijašnji način, sve uz vesele komentare i zabavu.

Sudionici skupa dobili su i prikladnu majicu na kojoj su s prednje strane otisnuti stihovi Miroslava Krleže iz Balada Petrice Kerempuhu: »V kmici, pivnici / Brez ikakšne luči / Čul se veter / Kak v praznini huči«, a na stražnjoj strani majice tekst o fosilijadi. Druženje je završilo raspremanjem logora u nedjelju popodne.

Vlado Božić

Trideset godina PD-a »Glas Istre« Pula

Ove se godine navršilo trideset godina djelovanja PD-a »Glas Istre« u Puli. Društvo je 4. lipnja 1982. osnovalo četrnaestero zaljubljenika u planine. Od početka je stalno napredovalo pa je u godinama uoči Domovinskog rata imalo već oko 700 članova. Danas ih ima 470 i po brojnosti je među desetak najvećih u HPS-u. Kroz Društvo je prošlo oko 2400 članova, što čini 4% stanovnika Pule i okolice.

Od 1987. do 1989. izgrađena je planinarska kuća na Brgudačkim koritima. U radove je uloženo 6250 dragovoljnih sati istarskih planinara, uz veliku pomoć raznih donatora i prijateljskih planinarskih društava iz Slovenije. Kuća je više puta obnavljana, a i danas joj je nužna temeljita obnova. U proteklih trideset godina u Društvu trajno djeluju planinarski i alpinistički odsjek, a povremeno sportsko-penjačka, speleološka, skijaška, markacijska, travarska, planinarsko-padobranska i izdavačka sekциja. Sjedište Društva je u Ulici 43. Istarske divizije 13 u Puli, s time da alpinistički odsjek ima svoj prostor s umjetnom stjenom u društvenom centru »Rojc« u Puli. U Rovinju djeluje planinarska podružnica.

Od najvažnijih aktivnosti u proteklih trideset godina bilježimo sljedeće: 20 općih planinarskih škola, 20 alpinističkih škola i škola sportskog penjanja, 32 alpinističke ekspedicije u daleka gorja, više od tisuću izleta u bliža gorja, održavanje 60 kilometara planinarskih putova na području Ćićarije, pomoć pri osnivanju GSS-a u Istri, Stanice planinarskih vodiča, penjačkog kluba i speleološkog kluba u Puli. Mnogi članovi Društva sudjelovali su u Domovinskom ratu, najviše u 119. brigadi. Član Antun Filipčić proveo je cijeli rat kao dragovoljac na Južnom Velebitu u sastavu samostalne Planinarske satnije.

Među stotinama vrijednih planinara koji su u trideset godina nesobično volontirali, najzaslužniji su za uspjeh Društva Gordan Desnica, pok. Boris Bičić, Vlado Radovan i Josip Franjul, zatim u stručno planinarskom smislu Antun Filipčić, Enes Seferagić, Davor

Kalčić, Danijel Šajatović, Petar Šajatović, Neven Brajković, dr. Dubravko Marković, Zlatko Bašlin i Darko Lukšić te vodiči i markacisti: Rajko Marić, Đorđe Berc, Igor Kramar, Mladen Jurcan, Serđo Težak, Divna Klarić i Natalija Radola. Za svoj su rad Društvo i pojedinci primili brojna društvena i planinarska priznanja, uključujući dva najviša priznanja HPO-a.

Tridesetogodišnjica je proslavljenja krajem svibnja i početkom lipnja pod pokroviteljstvom Općine Lanišće. U sjedištu Društva postavljena je izložba fotografija »30 godina PD-a Glas Istre«, a u Lanišću izložba fotografija »Vrhi Ćićarije«. U Puli je 1. lipnja održana svečana skupština. Na njoj je, nakon govora i povijesnog prikaza predsjednika Alda Buršića, glavni tajnik HPS-a Darko Berljak uručio priznanje i prigodan dar, a predsjednik Društva priznanja zaslужnim članovima. Dana 3. lipnja održana je planinarska proslava na Koritima i u Lanišću. Tijekom raznovrsnog programa, na Koritim su uručene diplome polaznicima opće planinarske škole. Načelnik Općine Lanišće Neven Mikac otvorio je novouređenu planinarsko-lovačku stazu »Laniški put«, kojom su se planinari spustili u Lanišće. U Lanišću je predsjednik ogranka Matice hrvatske Vladimir Žmak iznio kratak povjesni prikaz Lanišća i Ćićarije, nakon čega je druženjem uz glazbu i ples proslava privredna kraju.

Vladimir Rojnić

Na Koritima, na izletu povodom 30. obljetnice PD-a »Glas Istre«

Održan 37. Slet planinara Slavonije

U nedjelju 2. rujna održan je u Našicama Slet planinara Slavonije, 37. po redu. Domaćin sleta bio je PD »Krndija« iz Našica, koji nizom akcija tijekom cijele godine obilježava 50. obljetnicu osnutka i 90. obljetnicu organiziranog planinarstva u Našicama. Slavonski planinarski savez ove godine obilježava 55. obljetnicu Slavonskog planinarskog puta i, također, 50. obljetnicu osnutka.

Svečanost otvorenja Sleta upriličena je na željezničkoj postaji Londžica, koja je bila polazište prve trase Slavonskog planinarskog puta kada je prije 55 godina otvorena. Postaja više nije u funkciji jer prugom Našice - Čaglin vlakovi više ne prometuju. Mlade snage Gradske glazbe Našice odsvirale su »Lijepu našu«, a okupljeni su se minutom šutnje prisjetili Ivice Kramarića i drugih prijatelja-planinara koji su preminuli od prošlog susreta. Gradonačelnik Našica i aktivni član PD-a »Krndija« Krešimir Žagar pozdravio je sudionike te je otvorio Slet, a u trajni spomen na početke SPP-a otkrivena je spomen ploča. Za ovu prigodu u čekaonici je postavljena i prigodna izložba.

Okupljeni planinari uputili su se od Londžice šumom do Velikog parka u Našicama, s odmorom na Paličevcu. Taj put dug je oko 3 sata. Za sigurnost na putu brinula je dežurna ekipa HGSS Stanice Osijek.

Središnje mjesto druženja bio je prostor u blizini Dorina paviljona i jezera u Velikom parku u Našicama. U parku su poslije ručka održana uzbudljiva natjecanja u organizaciji Udruge starih športova »Slavonac« iz Našica: potezanje konopa, bacanje potkove, bacanje kamena, trka u vrećama i druge. Najboljim pojedincima i ekipama dodijeljene su zaslužene medalje i pehar. Glazba je mamila na ples i dobro raspoloženje, a klupe na odmor - svakom na izbor.

Kod željezničke postaje Londžica

Stari i mladi zajedno na pohodu

Na sletu je sudjelovalo oko 400 planinara i njihovih prijatelja iz Slavonije i gostiju iz BiH: PD »Paklarske stijene« Paklarevo, »Cincar« Livno, »Čičak« Orašje i DPP »Lipa« Odžak. Idući slet planinara Slavonije održat će se iduće godine prve nedjelje u rujnu, a domaćin će biti HPD »Papuk« iz Virovitice. Otmar Tosenberger

Nova obilaznica »Pet utvrda Požeške gore« - 5uPG

U slavonskom je gorju tijekom dugih godina srednjega vijeka izgrađeno nekoliko većih i manjih utvrda. Većinu njih s vremenom su sakrili zaborav i šuma, no znatiželjnom planinarskom oku one su više nego zanimljive, tim više što se mnoge od njih nalaze nadomak markiranih planinarskih putova.

DNEVNIK

**PET UTVRDA
POŽEŠKE GORE**

SLAVONSKI PLANINARSKI SAVEZ

Dnevnik »Pet utvrda Požeške gore«

Povelja »Pet utvrda Požeške gore«

U dnevniku »Pet utvrda Požeške gore« (5uPG) koji je izdao Slavonski planinarski savez, ukratko je predstavljeno pet gradina nadomak trase Slavonskoga planinarskog puta, raspoređenih na rijetko posjećenoj, ali zanimljivoj Požeškoj gori. Možda će nekome saznanje da se u njedrima šumovite i pitome Požeške gore skrivaju tajnovite utvrde biti poticaj da se uputi u pustolovno istraživanje. O utvrdama Požeške gore podrobnije je u »Hrvatskom planinaru« br. 4 i 5 ove godine pisao Berislav Tkalač.

Za obilazak ove nove planinarske obilaznice planinari se mogu koristiti već postojećim planinarskim putovima, koji su dodatno uređeni manjim markacističkim zahvatima i postavljanjem karakterističnih putokaza. Kontrolne točke su Viškovački grad, Vrhovački grad, Gornja Vrbova, Dolački grad i kula Gračanica. Za obilazak svih pet kontrolnih točaka Slavonski planinarski savez dodjeljuje »osvajaču« svih utvrda atraktivnu povelju. Dokaz obilaska su fotografije ispred prepoznatljivih obilježja na kontrolnim točkama. Vrijeme obilaska nije ograničeno niti je zadan redoslijed obilaska.

Dnevnik se može naručiti od osnivača planinarske obilaznice i izdavača dnevnika, Slavonskog planinarskog saveza, najbolje na e-mail: slavonski.planinari@gmail.com. Cijena dnevnika je 35 kuna. Otmar Tosenberger

Nove značke Slavonskoga planinarskog puta

Do svibnja 2012. iscrpljena je stara zaliha značaka Slavonskog planinarskog puta iz 1968., pa je pokrenuta akcija za izdavanje nove serije. Uz vlastita sredstva, izdavanje novih značaka omogućila su značajna namjenska

Nova značka Slavonskoga planinarskog puta

sredstva sponzora. Značke nove serije veće su od pretvodnih (stare 26 mm, a nove 32 mm promjera) i na poledini imaju strojno otisnutu numeraciju od 3001 na dalje. Motiv i kvaliteta izvedbe su zadržani (značka je u boji te je emajlirana). Nove značke se dodjeljuju od rujna 2012.

Otmar Tosenberger

Održan 34. Pohod na Kamene svate

U nedjelju 2. rujna 2012., kao i svake prve nedjelje u mjesecu rujnu u posljedne 34 godine, održan je tradicionalni pohod na Kamene svate - najveći i najvažniji godišnji događaj za PD »Susedgrad«. Iako su vremenske prilike, posebno dan prije, po količini oborina najavljivale da bi ovo mogao biti prije skup kajakaša i raftinga nego planinara i ljubitelja planina, nebesa su se smilovala pa je nedjeljno jutro svanulo bez oborina. Organizatorima je pao kamen sa srca i strepnje su nestale kada su nam vodići javili da je s početne točke službene trase pohoda, ruševina staroga grada Susedgrada u Podsuštu, krenulo devedesetak planinara.

Budući da se do Kamenih svata može doći iz više smjerova, tako se sve više planinara pojavljuvalo iz smjera Jablanovca, Bizeka i Ponikvi te se, malo po malo, oko 12 sati ispred planinarske kuće »Kameni svati« skupilo tristotinjak gostiju - od dvije godine starosti do pravih veterana sa 90 planinarskih godina. Posebno nas veseli velik broj planinarskih društava koja su organizirano pristigla te uveličala pohod: Ericsson Nikola Tesla, Sljeme, Kapela, Dubovac, Vrapče, Zanatlija, Zaprešić, Željezničar, Končar, Pinklec, Japetić, Jastrebarsko, ZET, Medveščak, Stanko Kempny, Junac, Naftaplin, Ina Bjelolasica, Grafičar, Dalekovod, Velebit, Zagreb-Matica, Odred izviđača MP Podsused te dvoje pripadnika austrijskog ÖAV-a, što je okupljanju dalo i mali međunarodni »štih«.

Nakon pozdravnog govora predsjednika PD-a »Susedgrad« Mije Ferenčine, uz glazbenike iz PD-a »Susedgrad« ozračje je ubrzo postalo veselo pa se tako glasno pjevalo i plesalo da se cijela terasa na kući tresla, a organizatori strahovali za statiku kuće - hoće li izdržati pritisak veselog društva u zanosu dvokoraka. Bila je organizirana tombola te piće i jelo, a pjesma, ples i veselo druženje trajalo je cijeli dan. Umorni i sretni

34. pohod na Kamene svate

organizatori službeno su zatvorili pohod oko 19 sati, kada su i najveseliji planinari krenuli nizbrdo.

Zahvaljujemo svim volonterima i članovima društva koji su nesebično pomogli da pohod bude na visokoj razini te svim gostima. Sigurni smo da će druženje i na sljedećem 35. pohodu na Kamene svate prve nedjelje u rujnu 2013., biti barem jednakovo svečan i ugodan.

Nikola Sedmak

Školovanje planinarskih vodiča - pogled u budućnost planinarstva

U dva vikenda u rujnu održan je tečaj za vodiče društvenih izleta na Baškim Oštarijama. Tečaj je organizirao HPS, a pohađala su ga 24 planinara iz 10 planinarskih društava udruženih u HPS. Planinari gospičkog »Željezničara« iskoristili su »prednost domaćeg terena« pa ih je bilo čak sedam. Po dva tečajca bili su takoder iz ličkih planinarskih udruga (»Mrsinj« iz Korenice i »Škamnica« iz Brinja), dok su ostali bili iz drugih krajeva Hrvatske. Instruktori iz Rijeke, Splita, Zagreba i Karlovca pohvalili su kandidate za buduće vodiče, a i tečajci su bili zadovoljni s kvalitetom predavanja i usvojenjem znanjem. Provjera znanja i ispit održat će se sredinom studenog. Nakon prošlogodišnjeg tečaja koji je HPS organizirao uz potporu UNHCR-a kao projekt za područja od posebne države skrbi i upravo održanog tečaja na području Ličko-senjske županije bit će više od 25 vodiča društvenih izleta, a krajem studenog održat će se i konstituiranje županijske stanice planinarskih vodiča.

Zanimljivo je da su posebno gospički planinari postali ambiciozni i planiraju nastavak školovanja za više kategorije vodiča. Josip Brožićević i Nikola Milinković, koji su ujedno i članovi HGSS-a, imat će najlakši posao jer je novim programom školovanja u Vodičkoj službi HPS-a predviđeno priznavanje stičenih znanja i vještina potvrđenih ispitima u HPS-u i u HGSS-u. Mladi

gospički planinari svoju priliku gledaju u budućnosti, jer nakon što završe obrazovanje za turističke pratitelje stec će i uvjete za djelovanje u turističkim agencijama i hotelima, nacionalnim parkovima i parkovima prirode, a moći će i sami osnivati svoje agencije, i na taj način podići sigurnost u planinama

Vjerujemo da će doći vrijeme kada se po Velebitu neće moći hodati bez pratnje planinarskih vodiča. Nadamo se da će važnost školovanih vodiča uskoro shvatiti i nadležni u turizmu, a ne čekati da turisti sami dolaze na Jadran te ih samo statistički brojiti. Povezivanje prednosti morskog i kontinentalnog turizma, a samim tim i planinskog turizma - nužno je za višu kvalitetu hrvatskog turizma. Zato nije neobično da Europa traži i provođenje europskih pješačkih putova kroz Hrvatsku i podržava projekte kao što je projekt Sveti brdo. Time bi se osigurao cijelogodišnji priliv gostiju iz inozemstva, što bi nam trebao biti cilj.

Tomislav Čanić

Tečaj za vodiče društvenih izleta na Baškim Oštarijama

Tečaj za vodiče društvenih izleta na Petrovu vrhu krajem listopada

Komisija za vodiče HPS-a organizira 20. i 21. te 27. i 28. listopada tečaj za vodiče društvenih izleta na Petrovu vrhu kod Daruvara. Tečaj je namijenjen planinarama koji žele stecati znanja i vještine potrebne za vođenje planinara, a provodi se po programu školovanja vodiča HPS-a. Tečaj će se održati na terenima oko planinarskog doma »Petrov vrh« pored Daruvara. Voditelj tečaja je Danijel Mustafić (098/487-179 e-mail: danijel@vvk.hr).

Nakon primitka prijava, planinarskim udrugama, ured HPS-a poslat će ponudu za organizacijske troškove od 400 kuna, prema kojoj treba uplatiti na žiroračun HPS-a, uz odgovarajući poziv na broj. Troškovi smještaja i prehrane po vikendu su 135 kuna (noćenje, dva ručka, večera i boravišna pristojba, doručak nije u cijeni) i uplaćuju se izravno domaćinima. Prijavnica za tečaj dostupna je na webu HPS-a.

Dorijan Klasnić

Novi standardi u vodičkoj djelatnosti

Izvršni odbor Hrvatskog planinarskog saveza, na prijedlog Komisije za vodiče, usvojio je 17. rujna nekoliko važnih akata za vodiče u HPS-u. Ne treba posebno naglašavati da vodiči svojim volonterskim radom uvelike doprinose kvalitetnjem i sigurnijem organiziranju i izvođenju planinarskih akcija u matičnim društvima i HPS-u, a usvojene novosti dodatno osnažuju i unaprjeđuju tu temeljnu djelatnost cjelokupne planinarske udruge.

Ovoga proljeća na snagu je stupio novi Pravilnik Komisije za vodiče, koji je otvorio put za usvajanje međunarodnih standarda i općenito uređenje vodičke djelatnosti u HPS-u. Slijedio je čitav niz akcija, među kojima i priprema triju važnih akata - programa školovanja u Vodičkoj službi HPS-a, Programa osposobljavanja vodiča instruktora te Postupka licenciranja vodiča, koji su od ove jeseni na snazi.

Program školovanja u Vodičkoj službi HPS-a podrobno opisuje proces i uvjete školovanja te jasno razrađuje nastavne teme koje kandidati za vodiče usvajaju na tečajevima za vodiče i drugim oblicima školovanja u HPS-u. Glavna novost je uvođenje novih vodičkih standarda, uskladijenih sa standardima krovne međunarodne planinarske asocijacije (UIAA). Vodiči u HPS-u osposobljavat će se za sljedeće vodičke standarde: A standard - ljetno planinarenje (vodiči društvenih izleta), B - zimsko planinarenje (uključujući i korištenje krplji), C - sportsko penjanje, D - penjanje u stijeni (osiguranim putovima), E - penjanje u ledu, F - alpsko (kombinirano) penjanje, G - planinarsko (turno) skijanje. Temeljem usvojenog programa školovanja vodiča HPS-a započinje i složeni postupak međunarodnog priznavanja vodičkih standarda A i B, dok će ostali standardi usvojeni u Vodičkoj službi HPS-a biti važeći za djelovanje osposobljenih vodiča u hrvatskim planinama.

Nova standardizacija, koja proizlazi iz načina školovanja vodiča, iznimno je važna za udruge članice HPS-a i za sve članove jer definira terene i uvjete u kojima je pojedini vodič osposobljen i ovlašten voditi. Ta vrlo jasna razrada pomoći će organizatorima planinarskih aktivnosti da sagledaju sve pojedinosti bitne za organiziranje i vođenje izleta i tura te da potiču osposobljavanje svojih sposobnijih članova za vodiče, a vodičima koji već djeluju u planinarskim udruženjima da svoja vodička znanja i vještine prilagode svojim i ambicijama članova koje vode u planine. Dakako, odgovarajuća osposobljenost vodiča važna je i cjelokupnom članstvu koje sudjeluje na vođenim izletima u planinarskim udruženjima.

Drugi važan akt koji također donosi novosti u vodičku djelatnost, nosi naslov »Postupak licenciranja vodiča«. On opisuje postupak i pravila o stjecanju ovlaštenja (licence) za planinarsko vođenje, koja su također uskladena s međunarodnom praksom. Novost je trajanje licence od tri godine, čime će se vodiči oslobiti od dosadašnjih teškoća s ovjerom i iščekivanjem vodičke iskaznice, no s druge strane, obvezat će svakog vodiča koji želi obnavljati licencu da, osim redovnog rada u matičnoj planinarskoj udruzi, sudjeluje u stalnoj dodatnoj edukaciji i obnavljanju bitnih znanja i vještina. Taj postupak će snažnije povezivati planinarska društva i vodiče sa stanicama planinarskih vodiča. Cilj toga je podizanje kvalitete vodičke djelatnosti u svim udrugama članicama udruženima u HPS, a ujedno i suzbijanje učestale pojave da planinarske izlete i ture u planinarskim društvima vode neosposobljene i neovlaštene osobe koje se neutemeljeno predstavljaju kao vodiči.

IO HPS-a usvojio je i Program školovanja vodiča instruktora, akt koji uvelike osnažuje kvalitetu tečaja za vodiče i raspoloživost stručnog kadra u stanicama planinarskih vodiča. U kolovozu je već započeo proces osposobljavanja i imenovanja novih vodiča instruktora, a taj proces će se ubrzanim tempom nastaviti i u idućim mjesecima, kako bi se na kvalitetan način, u skladu s novim programom školovanja, mogli organizirati idući tečaji za vodiče društvenih izleta te ljetni i zimski tečaji za vodiče. Komisija za vodiče bilježi osjetan porast zanimanja za školovanje za vodiče raznih kategorija, što je i jedan od ciljeva koji je Komisiji za vodiče zadala Skupština HPS-a usvajanjem Programske osnove i srednjoročnog plana razvoja od 2011. do 2015. godine.

Ovim putem Komisija za vodiče HPS-a također moli sve udruge članice HPS-a koje imaju svoje akte koji uređuju djelovanje vodiča unutar udruge, da ih usklade s usvojenim programima, postupkom licenciranja te ranije usvojenim Pravilnikom komisije za vodiče. Dakako, Komisija za vodiče nudi pomoći pri tome, kao i pojašnjenja novih standarda i drugih tema iz vodičke djelatnosti. Planinarska društva i klubovi u sklopu kojih postoji organizirano djelovanje vodiča, mole se da dostave kontakte Komisiji za vodiče i stanicama vodiča koje djeluju na njihovom području kako bi one mogle podrobnije predstaviti i pojasniti uvedene novine te uskladiti daljnju suradnju pri školovanju i licenciranju vodiča u HPS-u.

Komisija za vodiče HPS-a

Preminuo član IO HPS-a Tomislav Milobara (1963 - 2012)

U nedjelju 1. rujna 2012., iznenada i prerano, preminuo je član Izvršnog odbora Hrvatskog planinarskog saveza, Tomislav Milobara. Tomislav je na tu dužnost izabran na Skupštini HPS-a 28. 5. 2011. i u ovom je razdoblju aktivno povezivao međusobne aktivnosti slavonskih planinarskih društava, dok je u svom matičnom planinarskom društvu »Dirov brijege« iz Vinkovaca bio član Upravnog odbora, a tajnik društva od 2007. do 2010.

Tomislav je bio obiteljski čovjek, suprug i otac, zaposlen na Poljoprivredno-šumarskoj školi u Vinkovcima, uvijek vedar, zaljubljenik u planine sa naglašenom željom da pomogne u nevolji, zato je od

osnutka bio član HGSS Stanice Vinkovci i predsjednik Nadzornog odbora stanice.

Bio je vrlo aktivan na drugim poljima društvenog života. U Domovinskom ratu sudjelovao je kao hrvatski dragovoljac, a sada je bio član Gradskog stožera zaštite i spašavanja Vinkovci, član gradskog odbora Crvenog križa i predavač na tečajevima prve pomoći, aktivan u udruzi orača i sudac na natjecanjima orača.

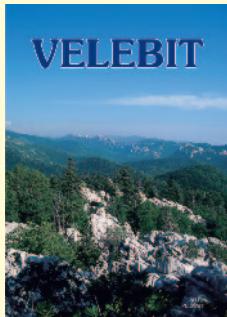
Planinari će se sjećati njegova plemenitog lika, zahvalni za sve što je uradio za svoje planinarsko društvo, ali i za opće planinarsko dobro, a spominjati će i njegovu uzrečicu: »Idemo dečki, mrank će pri svakom planinarskom pohodu.

KALENDAR AKCIJA

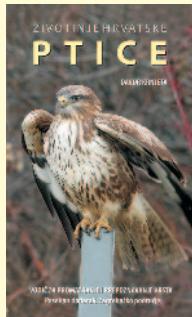
6. 10.	20. kestenijada - susret planinara u Podravini
HPD Bilo, Koprivnica
Ivica Kušek, 091/25-10-571
Antonija Genc, 098/16-39-121,
antonija.genc@kc.t-com.hr	14. 10.	Dan pješačenja - Dolinom Kupe
PD Tuhobić, Rijeka
Damir Konestra, 098/338-010
Gordan Srok, 098/290-627
7. 10.	Dan HPD-a Željezničar
HPD Željezničar, Zagreb	14. 10.	Dan HPD-a Blagus
HPD Blagus, Blaguša
Stjepan Kašnar, 098/412-968
Ivan Levak, 098/90-59-400
13. 10.	Planinarska kestenijada
HPD Zrin, Petrinja
info@hpd-zrin.hr
Saša Juić, 091/79-90-503	14. 10.	Dan PD-a Mrsinj
PD Mrsinj, Korenica
pdmrsinj@gmail.com
Marijana Nahod, 091/56-74-329
13. 10.	Kestenijada na Strahinjšćici
PD Strahinjčica, Krapina
Biserka Bajcer, 091/57-65-056
Josip Zubić, 098/460-444	20. - 21. 10. i 27. - 28. 10. Tečaj za vodiče društvenih izleta na Petrovu vrhu
Zapadni Papuk, Petrov vrh
HPS, Komisija za vodiče
vodici@plsavez.hr	
14. 10.	30. godišnjica pl. obilaznice Končarevac
PD Kamenjak, Rijeka
Boris Kurilić, 091/15-03-103
Verdan Grubelić, 091/89-65-552	20. - 21. 10. Put kleti potkalničkog kraja
PD Kalnik, Križevci
pdkalnik@pdkalnik.hr	
14. 10.	Tragom prvog izleta našičkih planinara
PD Krndija, Našice
Branko Grubač, 091/55-69-865	20. 10.	Dan planinara Šibensko-kninske županije
PD Promina, Drniš
Tomislav Jerković, 098/17-76-924
Josip Matić, 022/886-703
14. 10.	Pohod po Seniorskom planinarskom putu
HPD Zagreb-Matica, Zagreb
informacije@zagreb-matica.hr
HPD Zagreb-Matica, 01/48-10-833	20. 10.	Pohod po Dubovačkom planinarskom putu
PD Dubovac, Karlovac
Ivan Pernar, 098/216-532

- 21. 10. Jesenski pohod Vinica - Martinščak**
HPD Vinica, Duga Resa
Hrvoje Malović, 098/514-363
- 21. 10. 13. pohod Šetnicom uz Rječinu**
HPD HP i HT Učka, Rijeka
Ilija Blatančić, 098/305-831
Matija Perić, 098/305-832
- 27. 10. Marunada 2012.**
HPD Knezgrad, Lovran
S. Zorzenon, 091/54-61-850
Lili Kosnić, 091/55-97-544
- 28. 10. Sudnikov pohod**
HPD Japetić, Samobor
- 28. 10. Putovima Biske**
HPD Planik, Umag
planikumag@gmail.com
Zlata i Nedjeljko Markežić, 091/20-80-510
- 5. - 11. 11. Planinarski tjedan u Našicama**
PD Krndija, Našice
Branko Grubač, 091/55-69-865
- 10. 11. Memorijalni uspon na Strničjeru**
HPD Dubrovnik, Dubrovnik
- 10. 11. Planinarsko martinje u Ivancu**
PK Ivanec, Ivanec
Tomislav Friščić, 098/92-88-413,
tfriscic@pk-ivanec.hr
Stjepan Kuštelega, 091/76-34-655
- 10. - 11. 11. Martinje u Kutjevu**
HPD Vidim, Kutjevo
Antun Koren, 099/77-33-483, 091/54-59-153
- 1. 11. Dan PD-a Pazinka**
PD Pazinka, Pazin
- 11. 11. Martinjsko druženje planinara pri pl. kući Belecgrad**
HPD Belecgrad, Belec
Verica Havočić, 098/16-09-056
Katica Bucifal, 049/460-135
- 11. 11. Pohod na najviši vrh Slavonije**
HPD Strmac, Nova Gradiška
Drago Vrbanić, 098/341-704
Željko Brčić, 098/19-52-320
- 18. 11. Susret planinara na Dilju**
HPD Tikvica, Županja
Emilija Marković, 098/349-789
Marko Zorić, 098/94-33-490

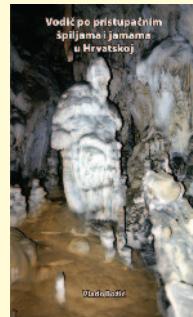
PREKO 60% POPUSTA !!!

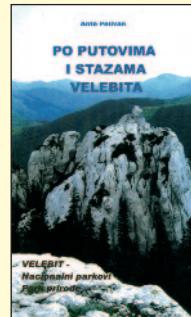
VELEBIT
Autor: Ante Pelivan
- fotomonografa
- bogato ilustrirana u boji
- format 30 x 21 cm
- 194 stranice
- tvrdi uvez
CIJENA: 190,00 kn

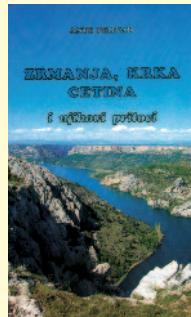
PTICE
Autor: Davor Krnjeta
- format 20,5 x 12 cm
- 350 fotografija u boji
- 360 stranica
- tvrdi uvez
CIJENA: 260,00 kn

VODIČ PO PRISTUPAČNIM ŠPILJAMA I JAMAMA U HRVATSKOJ
Autor: Vlado Božić
- bogato ilustrirani vodič
- format 21 x 12,5 cm
- 300 stranica
- tvrdi uvez
CIJENA: 210,00 kn

PO PUTOVIMA I STAZAMA VELEBITA
Autor: Ante Pelivan
- bogato ilustrirani vodič
- format 21 x 12,5 cm
- 240 stranica
- meki uvez
CIJENA: 60,00 kn

ZMANJA, KRKA, CETINA i njihovi pritoci
Autor: Ante Pelivan
- bogato ilustrirani vodič s kartama
- format 21 x 12,5 cm
- 192 stranice
- meki uvez
CIJENA: 60,00 kn

Ukupna cijena za svih 5 knjiga je 780,00 kn
Sadašnja AKCIJSKA cijena je **290,00 kn**
Knjige se prodaju samo u kompletu, a ne pojedinačno.
(poštarsina uključena u cijenu)

EKOLOŠKI GLASNIK d.o.o.
Duga cesta III. odvojak 12, 10412 Donja Lomnica
Tel. 01/621 88 72, Fax: 01/6234-058
e-mail: ekoloski.glasnik@zg.t-com.hr
ekoloski.glasnik@gmail.com

-33,33%

FERRINO

Trekker

Kabanica za izlete i trekking. Zadnji dio može se otvoriti tako da pod kabanicom stane i najveći ruksak. Zatvarač sprijeđa po cijeloj dužini. Podesiva kapuljača.

Materijal:	Poliamid
Masa (g):	300
Cijena:	299 kn

Nova cijena: **199,34 kn**

-33,33%

FERRINO

Todomodo

Višenamjenska kabanica. Prisilni šator, signalni prekrivač, bivak vreća, lovio vode, zaštitu od vjetra. Kapuljača sa špagicom. Prednji džep sa zatvaračem koji je ujedno i torbica za oko pojasa.

Materijal:	Poliamid
Masa (g):	330
Cijena:	329 kn

Nova cijena: **219,34 kn**

IGLU ŠPORT

www.iglusport.hr

Zagreb Radnička - Radnička cesta 1a, Zagreb 10000 • T: 01/ 3700 434

Zagreb Jankomir penjački centar • Velimira Škorpika 11, Zagreb 10000 T: 01/ 3496 023

Split • Matošićeva 3, Split 21000 • T: 021/ 343 423

Rijeka • Vukovarska 67, Rijeka 51000 • T: 051/ 671363

Paklenica • Franje Tuđmana 14 (kod benzinske), Starigrad Paklenica 23 244 • T: 023/ 369 889